

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mitja Hegler

Mirovna operacija Združenih narodov (MONUC) in otroci vojaki v
Demokratski republiki Kongo

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mitja Hegler

Mentorica: doc. dr. Maja Garb

Mirovna operacija Združenih narodov (MONUC) in otroci vojaki v
Demokratski republiki Kongo

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

ZAHVALA

Največja zahvala gre staršem in bratu. Na moji življenski poti mi ves čas stojite ob strani, me podpirate v težkih trenutkih in verjamete vame. V celotnem času študija in pri pisanju diplomskega dela ste bili zelo potrpežljivi z mano in hvala za vso vašo pozornost in pomoč. Posebne zahvale izrekam tudi starim staršem in vsem ostalim sorodnikom za vzpodbudo pri pisanju diplomskega dela in ponujeno podporo.

Brez vas mi ne bi uspelo.

Za nepogrešljive napotke in strokovno pomoč pri pisanju diplomskega dela se najlepše zahvaljujem mentorici, doc. dr. Maji Garb.

Iskreno se zahvaljujem tudi prijateljem, lektorici in vsem, ki so kakorkoli pomagali pri nastanku tega diplomskega dela.

MIROVNA OPERACIJA ZDRUŽENIH NARODOV (MONUC) IN OTROCI VOJAKI V DEMOKRATIČNI REPUBLIKI KONGO

Konec prejšnjega desetletja sta v Demokratični republiki Kongo izbruhnili dve državljanski vojni, v katerih so vse udeležene strani uporabljale otroke vojake, tako nevladne oborožene skupine kot vladne oborožene sile. Z namenom pomagati pri izgradnji miru, je bila leta 1999 vzpostavljena mirovna operacija Združenih narodov v Demokratični republiki Kongo (MONUC). Njen mandat se je nenehno širil in razvijal ter s tem prilagajal obstoječim razmeram in problemom v državi. S svojim uspešnim delovanjem je MONUC pripomogel k temeljitemu izboljšanju varnostnih in življenjskih razmer v Demokratični republiki Kongo, vendar še danes zasledimo občasne manjše oborožene spopade, saj je v državi še vedno aktivnih nekaj oboroženih skupin. Vse od vzpostavitve dalje se MONUC med drugim ukvarja tudi z reševanjem problema otrok vojakov ter tako pomaga pri implementaciji številnih programov za njihovo razorožitev, demobilizacijo in reintegracijo. Število otrok vojakov se je do danes občutno zmanjšalo, vendar MONUC v sodelovanju s številnimi organizacijami nadaljuje boj za dokončno razrešitev tega problema. MONUC je odigral ključno vlogo pri vzpostavljanju miru in bo s tem nadaljeval vse do točke, ko bo v državi vzpostavljen trajni mir in bo Varnostni svet Združenih narodov presodil, da njihova pomoč ni več potrebna.

Ključne besede: mirovne operacije, MONUC, MONUSCO, DR Kongo, otroci vojaki.

UNITED NATIONS MISSION (MONUC) AND CHILD SOLDIERS IN THE DEMOCRATIC REPUBLIC OF CONGO

At the end of the past decade two civil wars broke out in the Democratic Republic of Congo, where all parties in conflict used child soldiers, meaning non-governmental armed groups and also governmental armed forces. In 1999, United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of Congo (MONUC) has been established to assist in peace building efforts. Its mandate has been continuously expanding and developing in accordance with current situation and problems in the country. MONUC has been very successful in fulfilling its tasks and helped to significantly improve security conditions as well as living conditions in the Democratic Republic of Congo. Nevertheless, individual armed conflicts still occasionally appear, due to some still active armed groups in the country. Since its establishment, MONUC has also played important role in solving child soldiers' problem by supporting implementation of different disarmament, demobilization and reintegration programs. Although the number of child soldiers has significantly decreased, MONUC is still struggling to end the problem in cooperation with different organizations. MONUC has been playing crucial role in peace building efforts and will continue to do so until permanent peace in the Democratic Republic of Congo is established and Security Council decides that their assistance is no longer needed.

Key words: peace operations, MONUC, MONUSCO, DR Congo, child soldiers.

KAZALO

SEZNAM KRATIC	6
1 UVOD	8
1.1 Metodološko-hipotetični okvir.....	9
1.1.1 Predmet preučevanja.....	9
1.1.2 Cilji preučevanja.....	9
1.1.3 Hipoteze.....	9
1.1.4 Raziskovalne metode in tehnike.....	10
1.1.5 Struktura diplomskega dela.....	10
2 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	11
2.1 Mirovne operacije.....	11
2.2 Otroci vojaki.....	12
3 OZADJE MIROVNE OPERACIJE	12
3.1 Prva kongovska vojna.....	12
3.2 Druga kongovska vojna.....	14
3.3 Obdobje po formalno končani drugi kongovski vojni.....	17
4 MIROVNA OPERACIJA ZDRUŽENIH NARODOV V DR KONGO (MONUC) 20	
4.1 Vzpostavitev mirovne operacije.....	20
4.2 Razvoj mandata in nalog mirovne operacije.....	21
4.2.1 Mandat med letoma 1999 in 2004.....	21
4.2.2 Mandat med letoma 2004 in 2006.....	25
4.2.3 Mandat med letoma 2007 in 2010.....	28
4.2.4 Obstoječi mandat.....	30
5 OTROCI VOJAKI	32
6 OTROCI VOJAKI V DR KONGO	34
6.1 Reševanje problema otrok vojakov.....	36
6.1.1 Pravni okvir.....	36
6.1.2 Programi razorožitve, demobilizacije in reintegracije.....	37
6.1.3 Vloga MONUC.....	42
7 ZAKLJUČEK	45
8 LITERATURA	48

SEZNAM KRATIC

ADFL	<i>Alliance des Forces Démocratiques pour la Libération du Congo-Zaire</i> (Združenje demokratičnih sil za osvoboditev Zaira)
CNDP	<i>Congrès National pour la Défense du Peuple</i> (Narodni kongres za obrambo ljudi)
CONADER	<i>Commission Nationale de Désarmement, Démobilisation et Réinsertion</i> (Nacionalna komisija za razorožitev, demobilizacijo in reintegracijo)
CPS	<i>Child Protection Section</i> (Oddelek za zaščito otrok)
DDR	<i>Disarmament, Demobilization, Reintegration</i> (Razorožitev, demobilizacija, reintegracija)
DDRRR	<i>Disarmament, Demobilisation, Repatriation, Reinsertion, Reintegration</i> (Razorožitev, demobilizacija, vrnitev v domovino, ponovna naselitev, reintegracija)
DR Kongo	Demokratična republika Kongo
EU	Evropska unija
EUFOR RD Congo	<i>European Force in the Democratic Republic of Congo</i> (Vojaška operacija Evropske unije v Demokratični republiki Kongo)
FAC	<i>Forces Armées Congolaises</i> (Kongovske oborožene sile)
FAR	<i>Forces Armées Rwandaises</i> (Ruandske oborožene sile)
FARDC	<i>Forces Armées de la République Démocratique du Congo</i> (Oborožene sile Demokratične republike Kongo)
FAZ	<i>Forces Armées Zairoises</i> (Zairske oborožene sile)
FDLR	<i>Forces Démocratiques de Libération du Rwanda</i> (Demokratične sile za osvoboditev Ruande)
JMC	<i>Joint Military Commission</i> (Združena vojaška komisija)
LRA	<i>Lord's Resistance Army</i> (Gospodova uporniška vojska)
MDRP	<i>Multi-country Demobilization and Reintegration Programme</i> (Regionalni program za demobilizacijo in reintegracijo)
MLC	<i>Mouvement pour la Libération du Congo</i> (Gibanje za osvoboditev Konga)

MONUC	<i>Mission de l'Organisation des Nations Unies en République démocratique du Congo</i> (Mirovna operacija Združenih narodov v Demokratični republiki Kongo)
MONUSCO	<i>Mission de l'Organisation des Nations Unies pour la stabilisation en République démocratique du Congo</i> (Mirovna operacija Združenih narodov za stabilizacijo Demokratične republike Kongo)
OZN	Organizacija združenih narodov
PNDDR	<i>Programme National de Désarmement, Démobilisation et Réinsertion</i> (Nacionalni program za razorožitev, demobilizacijo in reintegracijo)
RCD	<i>Rassemblement Congolais pour la Démocratie</i> (Združenje kongovcev za demokracijo)
SMI	<i>Structure Militaire d'Intégration</i> (Struktura za vojaško integracijo)
UL	Ustanovna listina Združenih narodov
UNICEF	<i>United Nations Children`s Fund</i> (Sklad združenih narodov za pomoč otrokom)
VS	Varnostni svet Združenih narodov

1 UVOD

Zgodovina človeštva je polna grozljivih vojn in oboroženih spopadov, ki so pustili številne posledice in v katerih je življenje izgubilo več milijonov ljudi. Sredi 20. stoletja se je, z vedno večjim vključevanjem mednarodne skupnosti v vzpostavljanje ter ohranjanje miru na svetu, zgodila pomembna prelomnica pri reševanju problemov, povezanih z oboroženimi spopadi, ki lahko izbruhnejo med državami ali znotraj posamezne države. Z nastankom Organizacije združenih narodov govorimo o začetku izvajanja mirovnih operacij, ki s svojim osebjem pomagajo državam pri ustvarjanju pogojev za trajni mir, čeprav niso neposredno predvidene v Ustanovni listini. Kulturno in zgodovinsko jih razumemo v kontekstu Organizacije združenih narodov, vendar so potekale in še vedno potekajo tudi pod okriljem nekaterih regionalnih organizacij in obrambno-vojaških zvez.

Poslanstvo in mandat mirovnih operacij sta se z leti spreminjala in predvsem širila, tako da danes poznamo več vrst in generacij mirovnih operacij. Sprva so se njihovi mandati nanašali zgolj na opravljanje vojaških aktivnosti in edino osebje, ki je sestavljalo mirovne operacije, so bili vojaki. Kmalu se je izkazalo, da z opravljanjem izključno vojaških aktivnosti ne bo možno doprinesiti trajnega miru. Naloge mirovnih operacij, zapisane v mandatih, so posledično postajale vse kompleksnejše in vedno večjo vlogo so pridobivale nevojaške aktivnosti. S tem se je spreminjala tudi sestava osebja in danes v mirovnih operacijah poleg vojaškega osebja sodelujejo tudi policisti, pripadniki nevladnih organizacij, diplomati in ostalo civilno podporno osebje. Civilni del mirovnih operacij postaja vse pomembnejši in prevladujoč faktor mirovnih operacij po celem svetu.

Med žrtvami oboroženih spopadov se povečuje število civilistov in otrok. Slednji aktivno sodelujejo v številnih oboroženih spopadih po svetu tako na strani vladnih oboroženih sil kot nevladnih oboroženih skupin, s tem ko poprimejo za orožje ali izvajajo katerekoli druge podporne dejavnosti, s čimer so si prislužili naziv otroci vojaki. Prvič jih zasledimo že v srednjem veku in – kljub temu da so njihovo sodelovanje v oboroženih spopadih prepovedali številni akti mednarodnega prava, je problem prisoten še danes. Otroci vojaki sodelujejo predvsem v oboroženih spopadih tistih držav, ki so izrazito revne, nerazvite, konfliktno in nestabilne, s čimer predstavljajo idealne pogoje za prostovoljno ali prisilno rekrutiranje otrok v vladne oborožene sile in nevladne oborožene skupine.

Svet se danes bolj kot kdajkoli prej zaveda pomena mirovnih operacij pri doseganju mednarodnega miru in varnosti, izboljšanju mednarodnih odnosov in izboljšanju položaja ter razmer v nestabilnih državah. S pojavom mirovnih operacij je v ospredje stopilo tudi njihovo preučevanje in analiziranje, o čemer priča tudi moje diplomsko delo.

1.1 Metodološko-hipotetični okvir

1.1.1 Predmet preučevanja

Predmet preučevanja v diplomskem delu je mirovna operacija Združenih narodov v Demokratični republiki Kongo, vključno z vojaško zgodovino te države in problemom otrok vojakov.

1.1.2 Cilji preučevanja

Pri pisanju diplomskega dela so me vodili naslednji cilji preučevanja:

- opredeliti temeljne pojme,
- preko opisa vojaške zgodovine Demokratične republike Kongo predstaviti ozadje za vzpostavitev mirovne operacije Združenih narodov v tej državi,
- analizirati mandat in naloge mirovne operacije Združenih narodov v Demokratični republiki Kongo,
- predstaviti problem otrok vojakov v Demokratični republiki Kongo in reševanje le-tega,
- analizirati vlogo mirovne operacije Združenih narodov v Demokratični republiki Kongo pri reševanju problema otrok vojakov,
- smiselno zaključiti diplomsko delo s sklepnimi mislimi in verifikacijo hipotez.

1.1.3 Hipoteze

V diplomskem delu si zastavljam več hipotez, resničnost katerih bom preveril s pomočjo različnih raziskovalnih metod:

- Osrednja hipoteza. Mirovna operacija Združenih narodov v Demokratični republiki Kongo se vse od vzpostavitve dalje med drugim ukvarja tudi z reševanjem problema otrok vojakov, vendar so slednji prisotni še danes.
- Pomožna hipoteza 1. S prisotnostjo in delovanjem mirovne operacije Združenih narodov v Demokratični republiki Kongo se je zmanjšala možnost ponovnega izbruha državljanske vojne.
- Pomožna hipoteza 2. Osebje mirovne operacije Združenih narodov v Demokratični republiki Kongo ima neomejena pooblastila za uporabo oborožene sile pri izpolnjevanju nalog svojega mandata.

1.1.4 Raziskovalne metode in tehnike

Pri pisanju diplomskega dela sem uporabil naslednje raziskovalne metode in tehnike:

- s pomočjo metode zbiranja virov sem poiskal vso ustrezno literaturo za izbrani predmet preučevanja,
- deskriptivno metodo sem uporabil pri opredelitvi temeljnih pojmov,
- metoda študije primerov se nanaša na celotno diplomsko delo, saj je predmet preučevanja omejen na Demokratično republiko Kongo in mirovno operacijo Združenih narodov, vzpostavljeno v tej državi,
- z metodo analize in interpretacije primarnih ter sekundarnih virov sem se srečeval pri pisanju celotnega diplomskega dela. Med uporabljene primarne vire sodijo resolucije Varnostnega sveta Združenih narodov in poročila generalnih sekretarjev Združenih narodov, medtem ko med sekundarne vire sodijo knjige, članki in preostali internetni viri,
- metodo zgodovinske analize sem uporabil pri predstavitvi vojaške zgodovine Demokratične republike Kongo in problematike otrok vojakov ter pri analizi razvoja mandata in nalog mirovne operacije Združenih narodov v Demokratični republiki Kongo, v okviru katere sem uporabil tudi primerjalno metodo.

1.1.5 Struktura diplomskega dela

Diplomsko delo se prične s seznamom kratic in uvodom ter nadaljuje v metodološko-hipotetični okvir. Temu sledi opredelitev dveh temeljnih pojmov, in sicer mirovne operacije in otroci vojaki, podrobno poznavanje katerih je ključno za razumevanje diplomskega dela. Nato nadaljujem z vsebinskim delom, ki je razdeljen na štiri poglavja.

V prvem poglavju opisujem vojaško zgodovino Demokratične republike Kongo s poudarkom na prvi in drugi kongovski vojni ter tako predstavim dogodke, ki so vodili do vmešavanja mednarodne skupnosti in vzpostavitve mirovne operacije Združenih narodov. Znotraj poglavja opišem tudi varnostne razmere v državi po vzpostavitvi mirovne operacije in formalno končani drugi kongovski vojni.

Drugo poglavje začnem z vzpostavitvijo mirovne operacije Združenih narodov v Demokratični republiki Kongo. V nadaljevanju podrobno analiziram razvoj njenega mandata in nalog vse do danes ter predstavim pomembno vlogo, ki jo igra pri vzpostavljanju trajnega miru v državi.

V tretjem poglavju na splošno predstavim problematiko otrok vojakov po celem svetu, vključno z opisanimi načini rekrutacije in razlogi za sodelovanje otrok v oboroženih spopadih.

V zadnjem poglavju opišem problematiko otrok vojakov v Demokratični republiki Kongo ter analiziram njihovo sodelovanje v kongovskih vojnah in kasnejših oboroženih spopadih. Sledi analiza reševanja problema otrok vojakov v tej državi, vključno s predstavitvijo pravnega okvirja in programov razorožitve, demobilizacije in reintegracije. Poglavje zaključim s podrobnejšo analizo vloge, ki jo ima mirovna operacija Združenih narodov v Demokratični republiki Kongo pri reševanju problema otrok vojakov.

Diplomsko delo zaključujem s sklepnimi mislimi in verifikacijo zastavljenih hipotez.

2 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

2.1 Mirovne operacije

V literaturi zasledimo veliko različnih definicij pojma mirovne operacije, kar potrjuje njihovo kompleksnost in spreminjanje skozi čas, zaradi česar je veliko starejših definicij danes zastarelih. Kljub vsakodnevni uporabi pojma, se pojavljajo velike težave pri njegovem definiranju. Izmed številnih definicij sem izbral tisto, ki po mojem mnenju najbolj realno odraža razsežnost, kompleksnost in preostale značilnosti mirovnih operacij v obdobju po končani hladni vojni. V svojem diplomskem delu bom tako pojem mirovne operacije uporabljal v skladu z definicijo Ljubice Jelušič, ki podrobneje definira mirovne operacije kot:

vse oblike vojaških in nevojaških aktivnosti za vzpostavitev ter ohranjanje mednarodnega miru, za katere je značilno, da: imajo mednarodni mandat, praviloma s strani mednarodne organizacije (najbolj zaželeno s strani Varnostnega sveta Združenih narodov); jih izvajajo mednarodne organizacije, regionalne organizacije ali ad hoc koalicije držav; jih izvajajo sile in osebje v večnacionalni sestavi; potekajo zaradi vzpostavitve ali ohranitve statusa quo v neko drugo obliko politične skupnosti; potekajo v dobro lokalnega prebivalstva in niso namenjene zasedbi ali pripojitvi ozemlja; potekajo tako, da povzročajo čim manj škode in ob uporabi minimalne sile (Jelušič 2005, 14).

Pod pojmom mirovne operacije vsebinsko razlikujemo med operacijami za ohranjanje miru (*Peacekeeping*), operacijami za ustvarjanje miru (*Peace Making*), operacijami za graditev miru (*Peace Building*), operacijami preventivne diplomacije (*Preventive Diplomacy*) in operacijami za vsiljevanje miru (*Peace Enforcement*) (Jelušič 2005, 12). Čeprav mirovne operacije formalno niso zapisane v Ustanovni listini Združenih narodov, jih zaradi narave delovanja umeščamo med 6. poglavje (Mirno reševanje sporov) in 7. poglavje (Vsiljevanje miru) (Grošelj 2007, 14).

2.2 Otroci vojaki

Splošno sprejeta definicija otrok vojakov ne obstaja in v nadaljevanju bom predstavil definicijo Sklada združenih narodov za pomoč otrokom – UNICEF (*United Nations Children`s Fund*), ki po mojem mnenju zajema vse bistvene značilnosti pojava.

UNICEF definira otroka vojaka kot katerokoli osebo moškega ali ženskega spola, ki je mlajša od 18 let in sodeluje v vladnih oboroženih silah ali nevladnih oboroženih skupinah, vključno s tistimi, ki opravljajo zgolj podporne naloge: kuharji, nosači, kurirji, vohuni in vsemi ostalimi, ki spremljajo takšne skupine in niso družinski člani vojakov. Definicija se tako ne nanaša zgolj na otroke, ki nosijo ali pa so v preteklosti nosili orožje in se borili. Med otroke vojake spadajo tudi tiste deklice in dečki, ki so rekrutirani z namenom potešiti spolne potrebe vojakov (UNICEF 2008).

Odločilni dejavnik za sodelovanje otrok v oboroženih spopadih je rekrutiranje, saj brez slednjega otroci vojaki ne bi niti obstajali. Poznamo različne načine rekrutiranja, s katerimi otroci postanejo člani vladnih oboroženih sil ali skupin, in sicer: obvezno služenje vojaškega roka, prostovoljno rekrutiranje in prisilno rekrutiranje (Brett in McCallin 1998, 41-68).

3 OZADJE MIROVNE OPERACIJE

Zgodovina Demokratične republike Kongo (DR Kongo) je zelo zapletena in krvava. To dokazujejo večkratna menjavanja lastništev nad njenim ozemljem, diktatorske vladavine, kruta izkoriščanja prebivalstva, nenehno kršenje človekovih pravic, lakota in razsajanje številnih bolezni med prebivalci, ropanja naravnih virov, državljanske vojne in oboroženi spopadi, ki potekajo še danes. Vzrok za večino nasilja v tej nesrečni državi so etnična nasprotja in številna nahajališča rudnih bogastev, ki so neenakomerno porazdeljena med posameznimi pokrajinami (Prebilič 2006a, 25-26; Prebilič 2006b, 28).

3.1 Prva kongovska vojna

Začetek sega v leto 1990, ko je v sosednji državi Ruandi izbruhnila državljanska vojna med pripadniki etničnih skupin Hutu in Tutsi. Današnja DR Kongo se je takrat imenovala Republika Zair (v nadaljevanju Zair) in njen predsednik je bil diktator Mobutu Sese Seko (v nadaljevanju Mobutu). Od izbruha državljanske vojne dalje je Mobutu podpiral vlado Ruande, ki je bila pretežno hutujska in njene oborožene sile – FAR (*Forces Armées Rwandaises*) ter posledično vse pripadnike etnične skupine Hutu (Thom 1999).

Leta 1994 je FAR s pomočjo hutujskih plemenskih milic Interahamwe izvedel genocid nad Tutsiji, v katerem je življenje izgubilo 800.000 pripadnikov te etnične skupine. Tutsijem

se je uspelo organizirati in s pomočjo Ugande so že avgusta istega leta strmoglavili vlado v Ruandi, odgovorno za genocid (Stepanicich 2009, 3). Sestavljena je bila nova vlada, v kateri so prevladovali Tutsiji in zaradi strahu pred njenim maščevanjem je več kot milijon Hutujcev pobegnilo v Zair, njihovo državo zaveznico. Med begunci so bili pomešani tudi pripadniki bivše vlade Ruande, pripadniki FAR in plemenskih milic Interahamwe, ki so v naslednjih letih izkoriščali nedolžno prebivalstvo Zaira za svojo zaščito (Thom 1999).

Naselili so se tik za mejo, v vzhodnem delu Zaira oziroma natančneje v pokrajinah Južni in Severni Kivu. Na tem območju je že v preteklosti prihajalo do številnih etničnih trenj, ki so se s prihodom begunskih Hutujcev še povečala. Postali so številčno prevladujoča etnična skupina v vzhodnem delu Zaira, ki je imela vso politično, moralno ter vojaško podporo predsednika Mobuta (Weiss 2000a). Slednji je od prihoda na oblast dalje vodil diskriminatorno politiko proti Tutsijem in bil nastrojen proti njim, saj jih je videl kot tujce v svoji državi (Ware 2001). Ko so pripadniki bivše FAR in Interahamwe prišli na ozemlje Zaira, jim je Mobutu pomagal pri reorganizaciji in ponovni oborožitvi (Thom 1999).

Begunski Hutujci so se uspeli dobro oborožiti in pričeli z ozemlja Zaira izvajati številne napade na ozemlje Ruande, s čimer so nadaljevali boj proti novi vladi Tutsijev. Kmalu je njihov cilj postal uničiti vse Tutsije in ob popolni podpori ter pomoči vladnih oboroženih sil Zaira – FAZ (*Forces Armées Zairoises*) so pričeli napadati Tutsije na vzhodu Zaira (Weiss 2000a). Da bi se zoperstavili agresorjem, so se bili Tutsiji prisiljeni organizirati in vzpostaviti svoje oborožene skupine oziroma milice (Prebilič 2006b, 30). Na pomoč jim je priskočila Ruanda, saj je želela zaščititi etnično povezane Tutsije, poraziti Hutujce, ki so iz Zaira vpadali na ozemlje Ruande, in strmoglaviti vladavino Mobuta, ki je krivcem genocida dovolil ostati na njegovem ozemlju in jih podpiral pri delovanju (Thom 1999; Weiss 2000a).

Od leta 1995 dalje je Ruanda na skrivaj usposabljala in oboroževala Tutsije iz Zaira. Uporniki v oktobru 1996 še niso bili dobro organizirani, vendar so uspeli odgovoriti na nasilje in zasesti nekaj vasi v pokrajini Južni Kivu (Thom 1999). S tem se je pričela prva kongovska vojna, kar dokazuje, da se je s prihodom velikega števila beguncev iz Ruande prenesla napetost tudi na ozemlje Zaira (Prebilič 2006b, 30).

Vodja uporniškega gibanja je postal Laurent Kabila, ki je združil štiri večje uporniške oborožene skupine v enotno Združenje demokratičnih sil za osvoboditev Zaira – ADFL (*Alliance des Forces Démocratiques pour la Libération du Congo-Zaire*). Z njim so uporniki postali bolj organizirani in povečale so se njihove ambicije. Začeten boj proti Hutujcem je tako prerasel v boj proti vladavini Mobutuja in posledično strmoglavljenje njegove oblasti. V boju so se jim poleg oboroženih sil Ruande pridružile tudi oborožene sile Ugande in Angole.

Njihov cilj je bil, poleg zaščite Tutsijev, preprečiti delovanje in vdore posameznih oboroženih skupin iz območij Zaira na njihova ozemlja in zrušiti vladavino Mobuta, ki je te oborožene skupine podpiral (Weiss 2000a).

Skupnim napadom na begunska taborišča se Hutujci niso mogli zoperstaviti, kljub temu da jim je na pomoč priskočil FAZ. ADFL je uspel hitro osvojiti vzhodni del države, premagati Hutujce in zaščititi Tutsije (Thom 1999).

Sledil je pohod proti Kinšasi in vladavini Mobuta. Paravojaške enote pod vodstvom Laurenta Kabile so bile odlično organizirane in dobro oborožene, zaradi česar jim FAZ ni bil sposoben nuditi večjega odpora (Prebilič 2006b, 30). Ob vsaki zasedbi mesta so jih spremljali bučni aplavzi prebivalcev. Upornikom je uspelo zasesti Kinšaso in Laurent Kabila se je 29. maja 1997 razglasil za predsednika države. Zair je preimenoval v DR Kongo in ime se je ohranilo vse do danes (Collier in Sambanis 2005, 76). S prihodom Laurenta Kabile na oblast se je končala prva kongovska vojna, vendar to državi ni prineslo miru (Prebilič 2006b, 30).

3.2 Druga kongovska vojna

Navdušenje prebivalcev DR Kongo nad vodstvom Laurenta Kabile in odstavitvijo Mobuta je začelo kmalu upadati. Obljubljena demokracija ni bila vzpostavljena in novi predsednik ni sprejel nobenih ukrepov, s katerimi bi izboljšal kvaliteto njihovega življenja (Davis Di Piazza 2008, 36).

Z načinom vladanja se Laurent Kabila ni zameril le sodržavljanom, temveč tudi svojim zunanjim zaveznicam: Ruandi, Ugandi in Angoli. Pomagali so mu pri pohodu na oblast, zato so želeli usmerjati njegovo politiko vladanja in obdržati vpliv v DR Kongo. Kljub začetnemu sodelovanju z zaveznicami je postalo kmalu jasno, da si želi Laurent Kabila zagotoviti privilegirani položaj in utrditi svojo moč brez tuje manipulacije, za uresničitev česar mora iz države izgnati vse bivše zaveznice. Po njegovem mnenju bi si s tem nazaj pridobil naklonjenost prebivalstva, ki so zaveznice videli kot okupatorje in novega predsednika kot lutko v njihovih rokah (Redress 2006, 20-21). Pri svojih odločitvah je Laurent Kabila deloval vse bolj neodvisno, vedno manj upošteval nasvete zaveznic ter kazal le malo zanimanja za nadaljnje medsebojno sodelovanje (Weiss 2000b). Prav tako mu ni uspelo preprečiti delovanja uporniških oboroženih skupin, ki so po končani prvi kongovski vojni nadaljevale z aktivnostmi proti svojim matičnim državam, se pravi Ruandi, Ugandi in Angoli. Zaveznice so bile zaradi zgoraj opisanih razlogov vedno bolj nezadovoljne s politiko Laurenta Kabile in njegovo samostojnostjo pri vladanju, zaradi česar so postopoma postajale njegove nasprotnice (Carayannis 2003, 242).

Laurent Kabila se je zavedal naraščajočega nezadovoljstva med zavezniki in možnosti, da bi ga slednji odstranili z oblasti in na čelo DR Kongo postavili Tutsija, ki bi odgovarjal direktno predsedniku Ruande. Sumil je, da državni udar organizirajo ruandski častniki, zato je julija 1998 zahteval odhod vseh pripadnikov ruandskih oboroženih sil iz DR Kongo (Wikipedia 2010a). Odhod je potekal nepričakovano mirno (Weiss 2000b).

Na dejanja Laurenta Kabile so ostro odreagirali kongovski Tutsiji, ki so se postavili – zaradi njihove pomoči v boju proti Hutujcem in kruti diktaturi Mobuta, na stran Ruande. Pod pokroviteljstvom Ruande in Ugande se je na vzhodu države oblikovalo oboroženo uporniško gibanje Tutsijev, imenovano Združenje kongovcev za demokracijo – RCD (*Rassemblement Congolais pour la Démocratie*). Njihov cilj je postal strmoglaviti vladavino Laurenta Kabile, tako da je njegova neuspešna in nepremišljena politika pripeljala do novih krvavih spopadov (Wikipedia 2010b).

Laurent Kabila je že ob prihodu na oblast formiral oborožene sile DR Kongo – FAC (*Forces Armées Congolaises*). Druga kongovska vojna se je v imenu uporniškega gibanja RCD pričela 2. avgusta 1998, ko sta se vladavini Laurenta Kabile uprli dve največji in najmočnejši brigadi FAC, sestavljeni predvsem iz Tutsijev. V boju so jim na pomoč priskočile oborožene sile Ruande in Angole ter s tem že drugič intervenirale na ozemlje DR Kongo, tokrat proti Laurentu Kabili. Zaradi upora je Laurent Kabila od vseh Tutsijev, ki so služili v vrstah FAC zahteval, da predajo svojo orožje. Tutsiji v Kinšasi so se temu poskušali upreti in bili posledično ubiti s strani tistih pripadnikov FAC, ki izhajajo iz drugih etničnih skupin. Pod njihovim pokroviteljstvom se je nadaljeval poboj Tutsijev po celi državi, vendar ne le vojakov, temveč tudi civilistov: moških, žensk in celo otrok. V tem času je veliko vojakov dezertiralo iz FAC in se pridružilo številnim uporniškim oboroženim skupinam v skupnem boju proti Laurentu Kabili (Weiss 2000b; Carayannis 2003, 242-243).

Uporniške oborožene skupine so s pomočjo oboroženih sil Ruande in Ugande hitro osvajala mesta ter se približevale Kinšasi, saj jim FAC ni predstavljal večjega odpora. Laurent Kabila se je iz strahu pred porazom poslužil skrajnih ukrepov in pozval vse prebivalce Kinšase, da poprimejo za kakršnokoli orožje in pomagajo pri obrambi mesta. V svoje enote je pričel vključevati tudi pripadnike Interahamweja in bivše FAR, proti katerim se je boril v prvi kongovski vojni (Weiss 2000b).

Pohod upornikov bi se hitro končal z zmago in strmoglavljenjem oblasti, vendar so Laurenta Kabilo rešile intervencije drugih držav, saj so mu na pomoč priskočile oborožene sile Angole, ki so s tem obrnile hrbet bivšima zaveznicama Ruandi in Ugandi. Poleg Angole so Laurentu Kabili z neposredno vojaško podporo na pomoč priskočili tudi Zimbabve,

Namibija, Sudan in Čad. Poleg Ruande in Ugande so uporniške oborožene skupine začela podpirati še Burundi in Libija, vendar le v manjšem obsegu (Carayannis 2003, 243). V drugi kongovski vojni je tako sodelovalo deset afriških držav, zaradi česar jo mnogi imenujejo kar afriška svetovna vojna (Prebilič 2006b, 30).

Upornikom zaradi intervencije drugih držav ni uspelo zasesti Kinšase in so se umaknili na vzhod države, od koder so nadaljevali z bojem proti FAC in njihovim zaveznikom. Ruandi in RCD je uspelo vzpostaviti de facto oblast nad vzhodnim delom DR Kongo, medtem ko je Ugandi skupaj z novo vzpostavljeno uporniško oboroženo skupino Gibanje za osvoboditev Konga – MLC (*Mouvement pour la Libération du Congo*) uspelo vzpostaviti nadzor nad severnim delom države. Na teh območjih je delovalo ogromno število oboroženih skupin pod vplivom Ruande in Ugande, kar je pripomoglo h kompleksnosti vojne. V tem času je bila DR Kongo razdeljena na tri območja, od katerih je vzhodni del obvladovala Ruanda, severni del Uganda in preostali del Laurent Kabila (U.S. Department of State 2009).

Voditelji držav DR Kongo, Ruande, Ugande, Angole, Zimbabveja in Namibije so 10. julija 1999 kot glavni akterji v drugi kongovski vojni podpisali Lusaški sporazum o premirju, h kateremu sta avgusta pristopili tudi uporniški oboroženi skupini RCD in MLC (Mobekk 2006, 6). Sporazum iz Lusake se je zavzemal za končanje druge kongovske vojne in poleg prekinitve vseh sovražnosti v roku štiriindvajsetih ur po podpisu sporazuma med drugim tudi pozival k:

- umiku vseh tujih oboroženih sil iz DR Kongo v roku devetih mesecev,
- vzpostavitvi Združene vojaške komisije – JMC (*Joint Military Commission*), ki bo nadzorovala implementacijo Lusaškega sporazuma,
- razorožitvi vseh oboroženih skupin,
- integraciji vseh državljanov DR Kongo, ki se borijo na strani oboroženih skupin v FAC,
- oprostitvi zločinov vsem bojevnikom, z izjemo tistih, ki so storili dejanja genocida,
- pričetku nacionalnega dialoga, ki naj vodi do dokončne sprave med vsemi notranjimi akterji druge kongovske vojne in vzpostavitve prehodne vlade, namen katere bo pripeljati DR Kongo do prvih demokratičnih volite,
- vzpostavitvi mirovne operacije Združenih narodov v DR Kongo (Stepanicich 2009, 4-5).

V naslednjih dveh letih podpisnicam ni uspelo implementirati določil Lusaškega sporazuma. Oboroženi spopadi niso prenehali, vendar so se počasi že pričeli procesi razoroževanja oboroženih skupin in umik tujih oboroženih sil iz DR Kongo. Veliko oviro pri implementaciji sporazuma je predstavljal Laurent Kabila, saj je zavrnil sodelovanje z vzpostavljeno mirovno operacijo Združenih narodov, oviral napotitev njenega osebja in

zaviral napredek nacionalnega dialoga. Razmere so se izboljšale in spremenile po 16. januarju 2001, ko je bil nanj izveden atentat in ga je nasledil njegov sin, Joseph Kabila. Novi predsednik si je bolj prizadeval za vzpostavitev miru in podpiral napotitev večjega števila oseb mirovne operacije Združenih narodov v DR Kongo. Z njegovo vladavino se je nadaljeval nacionalni dialog, ki se je končal s podpisom Splošnega in vseobsegajočega sporazuma o tranziciji v DR Kongo 12. decembra 2002, v Pretoriji (U.S. Department of State 2009). Podpisniki sporazuma¹ so se dogovorili o nujnem spoštovanju mirovnih procesov, prekinitvi vseh oboroženih spopadov, razorožitvi oboroženih skupin, umiku tujih oboroženih sil iz DR Kongo, razširitvi vladne oblasti na celotno ozemlje republike in o reformiranju vladnih oboroženih sil, vključno z integracijo državljanov DR Kongo, ki so se borili na strani oboroženih skupin (Splošni in vseobsegajoči sporazum o tranziciji v Demokratični republiki Kongo 2002, 2-11). Poleg vsega je sporazum natančno določil ustanovitev prehodne vlade, po kateri si bo predsednik Joseph Kabila delil oblast s štirimi podpredsedniki in rok za izvedbo prvih demokratičnih volitev (U.S. Department of State 2009).

V letu 2002 je bil izpolnjen pomemben del podpisanih sporazumov, saj so se iz DR Kongo umaknile oborožene sile Angole, Namibije in Zimbabveja. Oborožene sile Ruande in Ugande so državo zapustile v naslednjem letu (Mobekk 2006, 6).

Aprila 2003 je bila sprejeta prehodna ustava in dva meseca kasneje formirana prehodna vlada, s čimer je bila druga kongovska vojna formalno končana (U.S. Department of State 2009).

3.3 Obdobje po formalno končani drugi kongovski vojni

Kljub formalno končani drugi kongovski vojni, oboroženi spopadi niso prenehali. Veliko vlogo pri tem ima umik tujih oboroženih sil iz DR Kongo. Uganda, Ruanda in Zimbabve so pred umikom svojih sil oborožile številne lokalne gverilske skupine in na ta način obdržale precejšen nadzor nad nekdanjimi zasedenimi pokrajinami (Valenčič 2008). Ko so tuje oborožene sile zapustile DR Kongo, so se razmere v državi poslabšale. Umik je ustvaril vakuum moči v vzhodnih pokrajinah, kar je povzročilo zaostrovanje že tako ali tako nasilnega in anarhičnega konflikta med vedno manjšimi oboroženimi skupinami (Durch 2006, 279-281). Med dolgoletno državljansko vojno se je oblikovalo veliko število oboroženih skupin in gibanj, predstavniki katerih niso sodelovali v nacionalnem dialogu in niso podpisali

¹ Vlada DR Kongo, RCD, MLC, RCD/ML, RCD/N, Mai Mai, politična opozicija in predstavniki civilne družbe.

mirovnih sporazumov, saj so bili še vedno nezadovoljni s svojim statusom v državi (Prebilič 2006b, 30).

Najhujši spopadi so izbruhnili na vzhodu države oziroma v pokrajinah Ituri ter Južni in Severni Kivu, kjer se nahaja največ oboroženih skupin (U.S. Department of State 2009). Vladne oborožene sile so skušale na vse načine prekiniti delovanje oboroženih skupin, zaradi česar sta za kratek čas v letu 2005 ponovno intervenirali Uganda in Ruanda, da bi zaščitili oborožene skupine, ki jih sami podpirata in oborožujeta (Prebilič 2006b, 30). Februarja 2006 je bila sprejeta nova ustava DR Kongo in v drugi polovici leta so bile brez večjih nemirov izvedene prve demokratične volitve. Za predsednika je bil izvoljen dotedanji predsednik Joseph Kabila (U.S. Department of State 2009).

Oboroženi spopadi so se nadaljevali tudi po sprejetju nove ustave, in sicer predvsem na vzhodu države. Na tem območju je delovalo veliko število oboroženih skupin, vendar so najhujši spopadi izbruhnili med Demokratičnimi silami za osvoboditev Ruande – FDLR (*Forces Démocratiques de Libération du Rwanda*), sestavljene pretežno iz Hutujev, Narodnim kongresom za obrambo ljudi – CNDP (*Congrès National pour la Défense du Peuple*), sestavljenim pretežno iz Tutsijev, milicami Mai Mai in novo vzpostavljenimi vladnimi oboroženimi silami DR Kongo – FARDC (*Forces Armées de la République Démocratique du Congo*) (U.S. Department of State 2009).

Pomembno prelomnico pri vzpostavljanju miru v DR Kongo predstavlja podpis dveh sporazumov, saj bi njuna implementacija pomenila konec oboroženih spopadov in vzpostavitev varnega okolja v državi. Sporazum iz Nairobija je bil podpisan 9. novembra 2007 in se nanaša na sodelovanje DR Kongo in Ruande pri stabilizaciji varnostnih razmer na vzhodu države in predvideva skupna prizadevanja za prekinitev delovanja tako nacionalnih kot tujih oboroženih skupin. Drugi sporazum je bil podpisan 23. januarja 2008 v Gomi, in sicer med DR Kongo in več kot dvajsetimi oboroženimi skupinami, vključno s CNDP, ki je v tem času izvajal največ nasilja. Sporazum je poleg prekinitve oboroženih spopadov obvezal vse oborožene skupine, ki so podpisale sporazum, k razorožitvi in demobilizaciji oziroma v nasprotnem primeru k integraciji v FARDC (Peace and Security Section 2008, 3; U.S. Department of State 2009).

V prvi polovici leta 2008 so se vse podpisnice sporazumov trudile spoštovati njihova določila, ki so bila kršena zgolj s posameznimi manjšimi oboroženimi konflikti. Tako imenovana prekinitve oboroženih spopadov ni trajala dolgo, saj je že avgusta 2008 izbruhnil hud spopad med CNDP na eni strani in FARDC ter milicami Mai Mai na drugi strani. Spopad se je končal z enostransko razglasitvijo premirja in v njem je življenje izgubilo več sto oseb,

več kot četrt milijona oseb je moralo zapustiti domove in okoli 40.000 jih je pobegnilo v sosednje države (U.S. Department of State 2009).

Januarja 2009 se je zgodila pomembna prelomnica, ko je prišlo do notranjega udara v CNDP in je njegov novi voditelj pristal na zahtevo vlade DR Kongo o integraciji njihovih enot v FARDC. Največjo nevarnost je sedaj predstavljalo neprekinjeno delovanje gibanja FDLR, ki ni bilo med podpisnicami nobenih sporazumov, zaradi česar je bila v FARDC sprejeta odločitev, da jih je potrebno dokončno premagati. V tem boju so jim pomagale oborožene sile Ruande, ki so s tem že tretjič intervenirale v DR Kongo, vendar so sedaj to prvič storile na pobudo vlade DR Kongo. V skupnem boju jim je uspelo prepričati posamezne pripadnike FDLR in njihove družine, da prostovoljno odidejo v Ruando, vendar delovanje skupine kot celote ni bilo prekinjeno. Petindvajsetega februarja 2009 so oborožene sile Ruande zapustile DR Kongo (U.S. Department of State 2009).

Vlada DR Kongo je 23. marca 2009 podpisala ločene mirovne sporazume z narodnim kongresom CNDP in številnimi oboroženimi skupinami, ki so bile aktivne predvsem v pokrajinah Južni in Severni Kivu. S podpisom sporazumov se je pričela transformacija oboroženih skupin v politična gibanja in proces integracije njihovih pripadnikov v FARDC, nacionalno policijo in lokalne politične ter administrativne enote. FDLR ponovno ni bil med podpisnicami sporazumov in je nadaljeval z oboroženimi napadi ter izvajal huda grozodejstva nad civilnim prebivalstvom, kar je sprožilo skupno ofenzivo FARDC in mirovne operacije Združenih narodov v DR Kongo. V akciji, ki poteka še danes, je bilo ubitih več kot 1.000 pripadnikov FDLR in več kot 3.000 jih je pobegnilo v sosednjo Ruando (U.S. Department of State 2009).

Številni mirovni sporazumi, prizadevanja mednarodne skupnosti, proces integracije nacionalnih oboroženih skupin v vladne oborožene skupine in umik tujih oboroženih skupin iz DR Kongo so zmanjšali število aktivnih oboroženih skupin in s tem intenziteto in število oboroženih spopadov. Varnostne razmere v DR Kongo so se v letu 2010 izredno izboljšale in mir prekinjajo le še posamezni oboroženi spopadi. V državi je danes aktivnih le malo oboroženih skupin, od katerih sta največji in najnevarnejši FDLR in Gospodova uporniška vojska – LRA (*Lord's Resistance Army*), vendar že potekajo številne akcije za prekinitev njihovega delovanja in dokončno vzpostavitev miru v DR Kongo (U.S. Department of State 2009; Security Council 2010b).

DR Kongo ima številna bogata nahajališča naravnih virov, ki so poleg etničnih nasprotij glavni razlog za bojevanje. Po mnenju nekaterih se bo vojna končala šele takrat, ko bo v državi izropano popolnoma vse, kar je kaj vredno (Valenčič 2008). V neposrednih spopadih

ali posledicah vojne je bilo ubitih že več kot 5,4 milijona ljudi in več milijonov je bilo razseljenih (Stepanicich 2009, 5).

4 MIROVNA OPERACIJA ZDRUŽENIH NARODOV V DR KONGO (MONUC)

4.1 Vzpostavitev mirovne operacije

V drugo kongovsko vojno, ki je najbrutalnejša in najbolj krvava vojna v času po drugi svetovni vojni, se je leta 1999 začela aktivneje vmešavati mednarodna skupnost in Organizacija združenih narodov (OZN), s ciljem pomagati pri vzpostavitvi miru v državi (Stepanicich 2009, 4-5). Varnostni svet Združenih narodov (VS) je 9. aprila 1999, preko resolucije 1234, izrazil zaskrbljenost nad krutimi spopadi in številnimi kršitvami temeljnih človekovih pravic ter mednarodnega humanitarnega prava v DR Kongo. Vse udeležene strani v vojni je pozval k takojšnjemu podpisu premirja in prenehanju sovražnosti, vključno z umikom vseh tujih oboroženih sil iz ozemlja DR Kongo, razorožitvijo oboroženih skupin in oblikovanjem nove vlade, ki bo državo pripeljala do prvih demokratičnih volitev (Security Council 1999b).

Pritiski mednarodne skupnosti so obrodili sadove, saj so vsi glavni akterji druge kongovske vojne podpisali Lusaški sporazum o premirju. Poleg prenehanja sovražnosti in preostalih določil, je sporazum pozival tudi k vzpostavitvi mirovne operacije Združenih narodov v DR Kongo. Slednja naj bi bila imenovana na osnovi VII. poglavja Ustanovne listine Združenih narodov (UL) z glavno nalogo zagotoviti implementacijo sporazuma (Security Council 1999a).

V DR Kongo so pričakovali takojšnjo napotitev od 15.000 do 20.000 mirovnikov, pooblaščenih za uporabo vseh potrebnih sredstev pri implementaciji sporazuma. OZN je odločila, da bo pomagala pri implementaciji sporazuma in vzpostavitvi miru, vendar se ni strinjala s takojšnjo napotitvijo tolikšnega števila osebja in predlaganim mandatom, zapisanim v Lusaškem sporazumu, saj bi bile v prvi vrsti predvidene naloge vsiljevanja miru, na primer prisilno razoroževanje oboroženih skupin, prenevarne za njihovo osebje, glede na razmere v DR Kongo. Odločila se je za večfazno postopno napotitev svojega osebja in postopno oblikovanje mirovne operacije, mandat in naloge katere se bodo razvijale v skladu z razmerami v državi (Berkam in Holt 2006, 159).

VS je pozdravil podpis Lusaškega sporazuma in avgusta 1999 avtoriziral predhodno napotitev 90 častnikov za zveze ter civilnega podpornega osebja v vsa glavna mesta držav podpisnic sporazuma, v generalštab JMC in v generalštabe oboroženih sil podpisnic

sporazuma. Njihove naloge so zajemale predvsem vzpostavitev potrebnih kontaktov in razmer za naslednjo napotitev osebja OZN (Security Council 1999c).

VS je 30. novembra 1999 z resolucijo 1279 vzpostavil Mirovno operacijo Združenih narodov v DR Kongo – MONUC (*Mission de l'Organisation des Nations Unies en République démocratique du Congo*). Njeni prvi pripadniki so bili zgolj tisti častniki za zveze in civilno podporno osebje, ki so bili v državo napoteni še pred vzpostavitvijo samega MONUC. Kljub temu se je pričel MONUC kmalu širiti in prilagajati svoj mandat obstoječim razmeram v DR Kongo (Security Council 1999d; MONUC 2010c).

4.2 Razvoj mandata in nalog mirovne operacije

V nadaljevanju diplomskega dela bom z analizo resolucij VS predstavil razvoj in širjenje mandata MONUC ter njegovih nalog.

4.2.1 Mandat med letoma 1999 in 2004

Ob vzpostavitvi mirovne operacije MONUC so bili edino osebje le častniki za zveze in podporno civilno osebje, avtorizirano že s prejšnjima resolucijama. Ti so nadaljevali z opravljanjem svojih nalog, vendar sedaj v imenu MONUC. Njihove naloge so bile skoraj identične tistim, ki so jih opravljali pred vzpostavitvijo mirovne operacije in so zajemale:

- vzpostavitev kontakta z vsemi podpisnicami Lusaškega sporazuma,
- vzpostavitev povezave z JMC in tehnična pomoč pri implementaciji njegovih nalog iz Lusaškega sporazuma, vključno s pomočjo pri preiskovanju primerov kršenja sporazuma,
- pridobivanje informacij o varnostnih razmerah območij, kamor bo v naslednji fazi napoteno osebje MONUC,
- izdelavo načrta za opazovanje premirja in prekinitev ofenzivnega delovanja oboroženih sil in skupin, z namenom omogočiti dostavo humanitarne pomoči ter pomagati pri zaščiti človekovih pravic, vključno s pravicami otrok (Security Council 1999d).

Poleg nalog osebja MONUC je VS poudaril, da je potrebno pridobiti zagotovila vseh podpisnic Lusaškega sporazuma, da ne bodo ogrožale varnosti in svobodnega gibanja njihovega osebja, temveč k temu kvečjemu prispevale. Ob vzpostavitvi MONUC ni bil imenovan na osnovi VII. poglavja UL in tako uporaba oborožene sile ni bila dovoljena, kar je – glede na naravo zadanih nalog, povsem pričakovano. VS je poudaril njihovo pomembnost, saj predstavljajo pripravljalno in načrtovalno fazo za kasnejšo napotitev večjega števila osebja mirovne operacije (Security Council 1999d).

V tem obdobju podpisnice niso spoštovale Lusaškega sporazuma. Prihajalo je do številnih kršenj sporazuma, vendar MONUC ni imel pooblastil, da bi na kakršenkoli način vsilil njegovo implementacijo. Častniki za zveze in civilno podporno osebje so svoje naloge odlično opravili, zato je generalni sekretar OZN priporočil VS, da je čas za razširitev MONUC in napotitev vojaških opazovalcev v DR Kongo (Global Security).

VS je 24. februarja 2000 avtoriziral razširitev delovanja MONUC in napotitev do 5.537 vojaških oseb in civilnih strokovnjakov s področja človekovih pravic, humanitarnih zadev, informiranja javnosti, zaščite otrok, političnih zadev in medicinske ter administrativne pomoči (Security Council 2000b). Z vojaškim osebjem je bilo mišljeno do 500 vojaških opazovalcev, ki bi jih zaradi nevarnih razmer v DR Kongo varovalo do 3.400 vojakov, razporejenih v štiri pehotne bataljone (Security Council 2000a).

Napotitev novega osebja in razširitev delovanja sta popolnoma spremenila njihove naloge, ki so bile predvsem opazovalne. VS je osebju MONUC določil sledeč mandat, naloge so morali opravljati v sodelovanju z JMC, za kar pa je bila potrebna uspešna vzpostavitev stika med njima že v prvi fazi mirovne operacije:

- nadzorovati implementacijo Lusaškega sporazuma in preiskovati vse primere kršenja,
- vzpostaviti in vzdrževati kontakt z generalštabi oboroženih sil podpisnic sporazuma,
- izdelati akcijski načrt za implementacijo Lusaškega sporazuma, s poudarkom na naslednjih področjih: (1) zbiranje podatkov o oboroženih silah podpisnic sporazuma, (2) vzdrževanje premirja, prekinitev ofenzivnega delovanja podpisnic sporazuma in njihova prerazporeditev na vnaprej določene obrambne položaje, (3) razorožitev, demobilizacija, ponovna naselitev in reintegracija pripadnikov tujih oboroženih skupin ter (4) miren umik tujih oboroženih sil iz DR Kongo,
- sodelovati z mednarodnimi humanitarnimi agencijami in prepričati vse podpisnice sporazuma, da izpustijo vojne ujetnike,
- nadzirati in preverjati prekinitev ofenzivnega delovanja podpisnic sporazuma in njihovo prerazporeditev na obrambne položaje,
- ugotavljati skladnost zalog streliva, orožja in drugega vojaškega materiala podpisnic sporazuma in tujih oboroženih skupin z določili Lusaškega sporazuma,
- sodelovati z agencijami OZN, sorodnimi organizacijami in nevladnimi organizacijami pri izvajanju humanitarne pomoči in nadzorovati spoštovanje temeljnih človekovih pravic, s posebno pozornostjo namenjeno ženskam, otrokom in demobiliziranim otrokom vojakom,

- sodelovati z moderatorjem nacionalnega dialoga, ga podpirati in mu nuditi vso potrebno tehnično pomoč ter koordinirati dejavnosti ostalih agencij OZN v ta namen,
- oceniti nevarnost neeksplodiranih ubojnih sredstev in min, pripraviti načrt protiminskega delovanja, koordinirati dejavnosti in namestiti strokovnjake, ki bodo izvedli nujno potrebna dela (Security Council 2000b).

Razširitev in nov mandat sta močno spremenila naravo mirovne operacije, saj so vojaki postali pooblaščen v skladu s VII. poglavjem UL. Uporaba oborožene sile je bila omejena in dovoljena le s ciljem zaščititi osebje OZN in JMC, njihovo infrastrukturo in opremo, zagotoviti njihovo varno in svobodno gibanje ter zaščititi civilno prebivalstvo pred neposredno fizično grožnjo (Security Council 2000b).

Napotitev novega osebja je bila zelo počasna, saj jo je oviral tedanji predsednik Laurent Kabila in Lusaški sporazum je bil nenehno kršen. Posledično je bilo konec leta 2000, zaradi izredno slabih in nevarnih razmer, v DR Kongo šele 224 vojaških opazovalcev MONUC. Razmere so se izboljšale, ko je na oblast prišel sin prejšnjega predsednika, Joseph Kabila. Slednji je pokazal več volje za doseg miru v državi in podpiral delovanje MONUC ter nemoteno napotitev njegovega osebja (Durch 2006, 263-267).

V nadaljevanju bom opisal razvoj mandata in dodajanje novih nalog osebju MONUC, vse do točke, ko VS sprejme popolnoma nov mandat. Razlogi za določitev novih nalog oziroma celo popolnoma novega mandata ležijo v spreminjanju razmer v DR Kongo.

Mandat se je nekaj časa le podaljševal z resolucijami VS in prvo dopolnitev doživel 22. februarja 2001. K obstoječemu mandatu MONUC je bila dodana nova naloga, vzrok za katero sta bila podpisana sporazuma v Kampali in v Heraru, ki sta vsebovala pomembne načrte za prekinitev ofenzivnega delovanja oboroženih sil in skupin ter načrte za njihovo prerazporeditev na vnaprej določene obrambne položaje. Nova naloga osebja MONUC je postala nadzorovanje in verifikacija sprejetih načrtov iz Kampale in Herara. Z namenom, da bi vse zadane naloge čim bolj opravili, se je vodstvo odločilo, da bodo prestrukturirali formacijo pripadnikov iz štirih večjih bataljonov v manjše enote, ki so bolj mobilne in fleksibilne. Zaradi svoje majhnosti bodo enote lažje in hitreje potovale po državi ter izpolnjevale naloge nadzorovanja in verifikacije prerazporeditve oboroženih sil in skupin na obrambne položaje. Prestrukturiranje vojaških enot MONUC pa je imelo tudi slabo stran, saj manjše enote ne morejo tako uspešno zagotoviti varnosti preostalemu osebju MONUC, lokalnemu prebivalstvu in humanitarnim konvojem (Security Council 2001a; Durch 2006, 266-268).

Zaradi izboljšanja razmer v DR Kongo je bil mandat drugič dopolnjen 15. junija 2001. MONUC je skozi nalogo nadzorovanja in verifikacije podpisanih sporazumov in načrtov izrazil veliko zadovoljstvo s trenutnim spoštovanjem Lusaškega sporazuma in načrta iz Herara. Večina oboroženih skupin se je odmaknila na obrambne položaje in VS je osebju MONUC odredil novo nalogo, ki zajema nadzor, verifikacijo in pomoč pri izvedbi programa za prostovoljno razorožitev, demobilizacijo, vrnitev v domovino, ponovno naselitev in reintegracijo – DDRRR (*Disarmament, Demobilisation, Repatriation, Reinsertion, Reintegration*) tujih oboroženih skupin in pri mirnem umiku vseh tujih oboroženih sil iz DR Kongo. Prostovoljnost pomeni, da jih osebje MONUC na noben način ni smelo prisiliti v ta dejanja. Ker so se ti obrambni položaji nahajali na vzhodu države, je VS 9. novembra 2001 odločil, da je potrebno tja napotiti večje število pripadnikov MONUC. S tem se bodo nahajali v njihovi neposredni bližini in lažje opravljali zadane naloge. Z dopolnitvijo mandata se je spremenila tudi sestava osebja, saj so bili na ozemlje DR Kongo napoteni prvi policisti MONUC, z namenom usposobiti lokalne policiste (Security Council 2001b; Security Council 2001c).

V drugi polovici leta 2002 sta bila podpisana bilateralna sporazuma med DR Kongo in Ruando ter Ugando, ki sta vplivala na to, da je VS osebju MONUC določil nove naloge. Procesi prostovoljnega DDRRR so potekali zelo počasi, medtem ko je umik tujih oboroženih sil potekal bolj optimistično. Podpisana sporazuma sta razmere še izboljšala, zato se je VS odločil, da okrepi svojo pomoč pri DDRRR in nadzorovanju ter verifikaciji umika tujih oboroženih sil. V ta namen je VS 4. decembra 2002 pozdravil podpisana sporazuma in avtoriziral zvišanje števila vojaškega osebja na 8.700, da bi lahko bolj učinkovito opravili vse zadane naloge (Security Council 2002a). Novi nalogi MONUC v podporo programa DDRRR sta postali pomoč pri vzpostavitvi centrov za razoroževanje in demobilizacijo, v katere bodo prostovoljno prišli pripadniki tujih oboroženih skupin in zagotovitev varnosti v teh centrih. Do sredine leta 2003 so DR Kongo zapustili vsi pripadniki tujih oboroženih sil (Security Council 2002b; Mobekk 2006, 6).

Maja 2003 je izbruhnil hud spopad v mestu Bunija, ki leži v pokrajini Ituri. Pripadniki MONUC so bili avtorizirani, da lahko uporabijo oboroženo silo za zaščito civilnega prebivalstva v primeru neposredne fizične grožnje, vendar s tem niso niti poskusili, ker je bilo takrat v celotni pokrajini Ituri le 712 vojakov MONUC. Slednji so komaj zagotovili varnost sebi, kaj šele da bi zaščitili celotno civilno prebivalstvo. Ker se MONUC ni bil pripravljen spopasti z razmerami, je VS avtoriziral začasno napotitev mirovne operacije Evropske unije (EU) z imenom Arthemis. Njen cilj je bil stabilizirati mesto, pri čemer so sodelovali s

pripadniki MONUC. Slednji se je moral reorganizirati in povečati število pripadnikov v tem mestu, saj je bil za 1. september 2003 predviden konec operacije Arthemis in bi morala taktična brigada MONUC prevzeti izvajanje njenih nalog (Berkam in Holt 2006, 160-161; Durch 2006, 283-284).

Oboroženi spopadi so se nadaljevali predvsem na vzhodu države, zato je VS avtoriziral povečanje števila vojaških pripadnikov na 10.800, vključno s 134 policisti. Narava mirovne operacije se na tej točki korenito spremeni, saj je VS avtoriziral MONUC, da lahko uporabi vsa potrebna sredstva za izpolnitev določenih nalog v pokrajini Ituri in kasneje, če bodo zmogljivosti to omogočale, tudi v Severnem in Južnem Kivu. Uporaba oborožene sile je bila tako omejena na opravljanje zgolj določenih nalog in geografsko omejena na pokrajino Ituri. S to resolucijo je taktična brigada Ituri pridobila nove naloge, ki jih je prevzela od zaključene operacije Arthemis. Nanašajo se na stabilizacijo varnostnih razmer, izboljšanje humanitarne pomoči, varovanje letališča in varovanje taborišča notranje razseljenih oseb, pri čemer lahko pripadniki MONUC uporabijo vsa potrebna sredstva (Security Council 2003).

Mandat MONUC, ki je bil določen 24. februarja 2000 z resolucijo VS tako ni bil statičen, saj je bil deležen številnih razširitev, saj je VS določil osebju MONUC opravljanje novih dodatnih nalog in povečeval njihovo število (MONUC 2010c).

4.2.2 Mandat med letoma 2004 in 2006

V letu 2004 so potekali oboroženi spopadi predvsem na vzhodu DR Kongo. Razmere so bile zelo drugačne od razmer leta 2000, ko so spopadi potekali po celotnem ozemlju. Zaradi tega je razširjeni mandat MONUC iz leta 2000 postajal vse manj primeren. Izbruhnili so hudi spopadi v pokrajinah Ituri in Južni ter Severni Kivu, ki so poleg šibke, na novo vzpostavljene vlade nacionalne enotnosti DR Kongo vplivali na VS, da razmisli o širjenju in večanju vloge MONUC (Stahn 2008, 385).

Posledično je VS 1. oktobra 2004 določil popolnoma nov mandat MONUC, ki je odražal vsebino zadnjih sprejetih resolucij VS in dejanske razmere v DR Kongo. Da bi bili čim bolj učinkoviti pri izvajanju dodeljenih nalog, je VS avtoriziral dodatno napotitev do največ 5900 pripadnikov, vključno s 341 policisti in civilnim podpornim osebjem. Vsi novi pripadniki so bili napoteni na vzhod države, obenem pa se je nadaljevalo premeščanje velikega števila pripadnikov MONUC, ki so se že nahajali v DR Kongo, na vzhod države. Kljub sprejetju novega mandata so temeljne naloge ostale iste in obsegajo: zaščito civilnega prebivalstva v primeru neposredne fizične grožnje, zaščito osebja, infrastrukture in opreme OZN ter zagotovitev varnega in svobodnega gibanja za celotno osebje OZN. Popolnoma nove

naloge, ki so bile zaradi spremenjenih razmer v DR Kongo določene z novim mandatom, so bile:

- preprečevanje nasilja in odvrčanje uporabe vsake oborožene sile, ki bi ogrozila politični proces,
- nadzorovanje meje med DR Kongo in Burundijem ter preprečevanje prehajanja bojnikov med tema državama, kar je skupna naloga s pripadniki Mirovne operacije Združenih narodov v Burundiju in vladama obeh držav,
- nadzorovanje in pomoč pri implementaciji embarga na orožje v pokrajinah Ituri in Severni ter Južni Kivu, vključno s preiskovanjem kršitev in odvzemom prepovedanega orožja,
- opazovati in poročati o točnem položaju oboroženih skupin ter ugotavljati prisotnost tujih oboroženih sil na nestabilnih območjih, predvsem s pomočjo nadzorovanja letalskih stez in meje na vzhodu DR Kongo (Security Council 2004).

MONUC, ki je pomagal pri procesu nacionalnega dialoga, je z veseljem pozdravil njegov zaključek in posledično vzpostavitev vlade nacionalne enotnosti, naloga katere je bila pripeljati DR Kongo do prvih demokratičnih volitev. VS je določil, da bo imelo osebje MONUC znotraj novega mandata tudi sledeče naloge, z namenom pomagati vladi nacionalne enotnosti:

- varovati ustanove in uradnike vlade nacionalne enotnosti, dokler nalog ne bodo prevzele usposobljene nacionalne policijske enote,
- izboljšati varnostne razmere pri humanitarni pomoči in pomagati beguncem ter notranje razseljenim osebam pri vrnitvi domov,
- podpirati operacije razoroževanja tujih oboroženih skupin,
- pospešiti prostovoljno demobilizacijo in vrnitev v domovino že razoroženih pripadnikov tujih oboroženih skupin,
- podpirati razoroževanje nacionalnih oboroženih skupin znotraj nacionalnega programa za razoroževanje, demobilizacijo in reintegracijo,
- svetovati in pomagati vladi nacionalne enotnosti pri celotni izvedbi demokratičnih volitev, od samega začetka do konca, ter pomagati zagotoviti varno okolje za uspešno in mirno izvedbo volitev,
- skupaj z agencijami OZN pomagati pri promociji in zaščiti človekovih pravic s posebnim poudarkom na zaščiti žensk in otrok, preiskovati kršitve človekovih pravic in doseči, da bodo kršitelji za to odgovarjali pred sodiščem,

- svetovati in pomagati vladi nacionalne enotnosti pri oblikovanju nove ustave in reformi varnostnega sektorja, vključno z integracijo nacionalnih oboroženih skupin v vladne oborožene sile FARDC in nadzorovanjem ter usposabljanjem nacionalne policije (Security Council 2004).

Nova resolucija je pooblastila osebje MONUC, da lahko pri izvajanju nekaterih nalog uporabijo vsa potrebna sredstva za njihovo izpolnitev. Tako se je možnost uporabe oborožene sile razširila na številne nove naloge in ni bila več geografsko omejena zgolj na določena mesta, saj so jo lahko pripadniki uporabljali povsod, kjer so bili nameščeni. Pri tem je potrebno poudariti, da osebje MONUC ni avtorizirano za uporabo vseh potrebnih sredstev pri izvajanju celotnega mandata, saj pri nekaterih nalogah, predvsem zaradi njihove narave, uporaba sile ni dovoljena. Število osebja MONUC se je povečevalo in tako tudi resnično postalo pripravljeno, da uporabi vsa potrebna sredstva v skladu z določenim mandatom (Security Council 2004).

Mandat MONUC, sprejet 1. oktobra 2004 je doživel prvo razširitev 30. marca 2005. Nanaša se na zaščito civilnega prebivalstva pred neposredno fizično grožnjo. Da bi bilo osebje MONUC pri tej zaščiti bolj učinkovito, jih je VS avtoriziral za uporabo taktike, imenovane obkoli in preišči (*cordon and search*). Slednja se nanaša na preventivne ofenzivne akcije, katerih namen je preprečiti napade na civilno prebivalstvo in oslabiti vojaške zmogljivosti oboroženih skupin, ki so še vedno izvajale nasilje (Security Council 2005a).

DR Kongo se je v letu 2006 bližala izvedbi prvih demokratični volitev, zato je osebje MONUC vlagalo več naporov v to smer in prišlo je celo do razširitve MONUC. VS je avtoriziral dodatno napotitev 841 policistov in 300 vojakov v okviru MONUC ter avtoriziral začasno vojaško operacijo EU – EUFOR RD Congo (*European Force in the Democratic Republic of Congo*), izključno z namenom pomagati vladi nacionalne enotnosti pri izvedbi demokratičnih volitev (MONUC 2010c). Naloge novih policistov MONUC so bile svetovati nacionalni policiji DR Kongo, jih usposablјati na področju javne varnosti, brzdanja množic in zagotavljanja varnosti volilnih centrov, nadzirati njihovo delovanje ter jim nuditi dejansko pomoč pri zagotavljanju varnosti v času volitev. V podporo volitev je nova naloga osebja MONUC postala tudi pomoč pri transportu volilnega materiala (Security Council 2005b; Security Council 2005c).

S prihodom EUFOR RD Congo, ki je pomagal pri vzpostavljanju varnega okolja za izvedbo demokratičnih volitev, je osebje MONUC dobilo novo nalogo. V času njihovega delovanja so jim v zameno za plačilo nudili logistično podporo (Security Council 2006).

4.2.3 Mandat med letoma 2007 in 2010

V drugi polovici leta 2006 so bile ob izjemni pomoči MONUC in EUFOR RD Conga izvedene prve demokratične volitve v državi. Končale so se po dveh krogih in potekale brez večjih nemirov. Za predsednika je bil izvoljen dotedanji predsednik Joseph Kabila (U.S. Department of State 2009).

Z izvedbo volitev se je zaključil proces tranzicije v DR Kongo, vendar je bilo na vzhodu države aktivnih še več oboroženih skupin, ki so nenehno destabilizirale regijo. Na začetku leta 2007 so izbruhnili spopadi tudi v glavnem mestu Kinšasi in v pokrajini Bas-Kongo, ki se nahajata na vzhodu države. Zaradi spremenjenih razmer je moral VS ponovno razmisliti o nadaljnji vlogi MONUC in njegovem prispevanju k zagotovitvi trajnega miru v DR Kongo. VS je 15. maja 2007 določil nov mandat MONUC in avtoriziral napotitev novega osebja do točke, ko bo MONUC sestavljalo 17.030 vojakov, 760 vojaških opazovalcev, 391 policistov inštruktorjev in 750 pripadnikov policijskih enot (Security Council 2007).

Nov mandat ima veliko skupnih točk s prejšnjim mandatom, sprejetim 1. oktobra 2004. Čisto vse naloge prejšnjega mandata so namreč zapisane tudi v novem, z izjemo tistih, ki so se nanašale na pomoč pri izvedbi prvih demokratičnih volitev, saj so bile te že izvedene. Kljub temu, da nov mandat določa nadaljnje opravljanje prejšnjih nalog, med drugim določa tudi opravljanje številnih novih nalog, kar nakazuje na vedno večjo vpletenost in prizadevanja MONUC pri vzpostavitvi miru v DR Kongo:

- izvajanje skupnih patrolj z nacionalno policijo, namen katerih je izboljšati varnost v primeru civilnih nemirov,
- pomoč carinskim organom v DR Kongo pri izvajanju carinskega nadzora,
- pomoč vladi DR Kongo pri krepitvi protiminskega delovanja,
- naloga odvratanja katerekoli oborožene skupine od uporabe sile z namenom ogrožanja političnega procesa je z novim mandatom dopolnjena, saj je v ta namen dovoljena uporaba taktike imenovane obkoli in preišči oziroma preventivna ofenziva,
- podporo pri razoroževanju nacionalnih oboroženih skupin, demobilizaciji otrok vojakov iz tujih in nacionalnih oboroženih skupin ter preprečevanje kakršnekoli podpore oboroženim skupinam,
- osnovno usposabljanje pripadnikov FARDC, vključno na področju zaščite človekovih pravic, mednarodnega humanitarnega prava, zaščite otrok in spolnega nasilja,
- v sodelovanju z mednarodnimi partnerji nadaljevati z usposabljanjem nacionalne policije DR Kongo in preostalih organov kazenskega pregona ter nudenje tehnične pomoči,

- v sodelovanju z mednarodnimi partnerji svetovati vladi DR Kongo pri izboljšanju storilnosti sodnih organov, vključno z vojaškim sodiščem,
- v sodelovanju z mednarodnimi partnerji pomagati vladi DR Kongo pri načrtovanju nadaljnjih reform v varnostnem sektorju,
- pomagati pri zagotavljanju varnega in mirnega okolja za izvedbo naslednjih demokratičnih volitev,
- svetovati na področju krepitve demokratičnih institucij in demokratičnih procesov na ravni države, pokrajin, regij in krajev,
- spodbujati nacionalno spravo in notranji politični dialog,
- nuditi vso potrebno pomoč, nasvete, tehnično in logistično podporo kongovskim oblastem pri pripravi in izvedbi lokalnih volitev,
- spodbujati načela dobrega upravljanja in spoštovanje odgovornosti (Security Council 2007).

VS je tudi s to resolucijo avtoriziral osebje MONUC, da lahko v skladu z mandatom uporabi vsa potrebna sredstva pri izpolnitvi določenih nalog. Pooblastila glede uporabe sile se tako niso spremenila (Security Council 2007).

Spopadi med različnimi uporniškimi oboroženimi skupinami in FARDC so še vedno potekali, ne glede na to, da je bilo že veliko število pripadnikov oboroženih skupin razoroženih in demobiliziranih oziroma integriranih v FARDC. Sledil je podpis dveh zelo pomembnih sporazumov v Nairobiju in Gomi, saj bi njuna implementacija zagotovila varno in stabilno okolje na vzhodnem delu države in posledično v DR Kongo ter prekinila delovanje oboroženih skupin (Security Council 2008b). Na vzhodu države je bilo v letu 2008 aktivnih še vsaj 22 nacionalnih in tujih oboroženih sil, ki so s svojim obstojem in delovanjem predstavljale veliko grožnjo miru (Peace and Security Section 2008, 3).

Po podpisu dveh pomembnih sporazumov, ki predstavljata dobro izhodiščno točko za vzpostavitev miru v DR Kongo, se je moral odzvati tudi VS, ki je je 22. decembra 2008 razširil obstoječi mandat MONUC in njegovemu osebju določil izvajanje nove dodatne naloge, ki se nanaša na vso potrebno pomoč pri implementaciji procesov, določenih v sporazumih iz Nairobija in Gome. Da bi čim bolj prispevali k vzpostavitvi trajnega miru v DR Kongo, je VS avtoriziral povečevanje števila osebja MONUC vse do točke, ko bo v DR Kongo nameščenih 19.815 vojakov, 760 vojaških opazovalcev, 391 policistov inštruktorjev in 1050 pripadnikov policijskih enot. Do sredine leta 2010 se je mandat zgolj podaljševal in v tem času ni bil deležen nobenih razširitev (Security Council 2008a; MONUC 2010c).

4.2.4 *Obstoječi mandat*

Varnostne razmere v DR Kongo so se v letu 2010 izredno izboljšale, za kar ima največje zasluge MONUC, vse od svoje vzpostavitve leta 1999 dalje. Večina nacionalnih oboroženih skupin je prekinila z delovanjem in bila prestrukturirana v politične skupine. Njihovi pripadniki so bili razoroženi in demobilizirani oziroma v nasprotnem primeru integrirani v vladne oborožene sile FARDC. Velik napredek se je zgodil tudi na strani tujih oboroženih skupin, saj je bila večina vključena v program DDRRR, kar pomeni, da so skupine prenehale delovati in njihovi pripadniki predali orožje ter zapustili DR Kongo. Nasilje in število oboroženih konfliktov, ki so pred tem potekali predvsem na vzhodu države, se je na ta način izredno zmanjšalo, vendar ne popolnoma izkoreninilo. Še danes je v DR Kongo aktivnih nekaj oboroženih skupin, med katerimi sta najnevarnejši FDLR in LRA, proti katerima se FARDC bojuje skupaj z MONUC in si prizadeva prekiniti njihovo delovanje. Pripadniki teh dveh oboroženih skupin izvajata kruto nasilje nad civilnim prebivalstvom (MONUSCO 2010a; Security Council 2010b).

Izboljšanje varnostnih razmer v DR Kongo je pomenilo, da je MONUC uspel izvršiti najpomembnejši del svojega tedanjega mandata. Spremenjene razmere so od VS zahtevale, da razmisli o nadaljnji vlogi MONUC, saj je bilo očitno, da je potrebna korenita sprememba (Security Council 2009; Security Council 2010b).

Ker je osebju MONUC v veliki meri uspelo uresničiti zadane cilje, je VS 28. maja 2010 spremenil ime MONUC v Mirovno operacijo Združenih narodov za stabilizacijo DR Kongo – MONUSCO (*Mission de l'Organisation des Nations Unies pour la stabilisation en République démocratique du Congo*). Z novim imenom je VS želel poudariti izboljšane varnostne razmere v DR Kongo in boj za dokončno vzpostavitev miru v državi in njegovo stabilizacijo (MONUSCO 2010b; Security Council 2010a). Mandat MONUSCO je pričel veljati 1. julija 2010 in VS je njegovemu osebju določil izvajanje naslednjih nalog:

- zaščititi civilno prebivalstvo in humanitarne delavce pred neposredno fizično grožnjo,
- zaščititi osebje Združenih narodov, njihovo infrastrukturo in opremo,
- pomagati vladi DR Kongo pri zaščiti civilnega prebivalstva, poskrbeti, da niso kršene temeljne človekove pravice in preprečiti zlorabe mednarodnega humanitarnega prava,
- pomagati nacionalnim in mednarodnim prizadevanjem, da so vsi zločinci pripeljani pred roko pravice,
- v sodelovanju z vlado DR Kongo poskrbeti, da otrokom niso kršene pravice in pomagati pri dokončni demobilizaciji otrok vojakov iz vrst FARDC in iz vrst vseh oboroženih skupin ter preprečiti njihovo ponovno rekrutacijo,

- vzpostaviti razmere, ki bodo omogočile prostovoljno vrnitev domov tako beguncev kot notranje razseljenih oseb,
- v sodelovanju z FARDC dokončno zlomiti delovanje FDLR, LRA in ostalih tujih oboroženih skupin, ki so še vedno aktivne ter jih vključiti v program DDRRR, tako da bodo zapustile DR Kongo,
- dokončati proces razorožitve, demobilizacije in reintegracije pripadnikov nacionalnih oboroženih skupin oziroma njihove integracije v FARDC,
- koordinirati boj proti LRA s preostalimi mirovnimi operacijami Združenih narodov v tej regiji,
- pomagati vladi DR Kongo pri izvedbi reform varnostnih in pravnih institucij,
- pomagati pri usposabljanju in opremljanju FARDC in vojaških policijskih bataljonov ter podpirati delovanje vojaških sodišč,
- pomagati vladi DR Kongo pri reformiranju policije in usposabljanju ter opremljanju nacionalne policijske enote,
- v skladu z reformo pravosodja pomagati pri razvoju kazenskega prava, enot pregona, sodniškega sistema in gradnji potrebnih zaporov,
- pomagati vladi DR Kongo pri vzpostavitvi vseh potrebnih državnih institucij na celotnem ozemlju,
- nuditi tehnično in logistično podporo pri izvedbi nacionalnih in lokalnih volitev,
- v sodelovanju z vlado DR Kongo preprečiti ropanje bogatih naravnih virov, kar izvajajo predvsem oborožene skupine za financiranje svojega delovanja,
- pomagati vladi DR Kongo pri razvoju protiminskega delovanja,
- nadzorovati implementacijo embarga na orožje, preiskovati kršitve in zaseči orožje (Security Council 2010 a).

Naloga, ki jih MONUC ni uspel implementirati v prejšnjem mandatu so bile tako prenešene v mandat MONUSCO, ki zajema tudi številne nove naloge. Cilj MONUSCO je dokončno stabilizirati razmere v DR Kongo, vzpostaviti mir v državi, prekiniti delovanje vseh oboroženih skupin, pomagati vladi DR Kongo pri razvoju državnih institucij in številnih reformah ter tako ustvariti razmere v državi, kjer mirovna operacija Združenih narodov ne bo več potrebna in se bo vlada DR Kongo znala samostojno spopasti s še obstoječimi problemi (Security Council 2010a; Security Council 2010b). S postopnimi namestitvami svojega osebja na ozemlje DR Kongo je MONUC (danes MONUSCO) zrastel v trenutno največjo mirovno operacijo OZN na svetu (Dagne 2009, 4-5). Konec aprila 2010 je naloge opravljalo 18.884

vojakov, 712 vojaških opazovalcev, 1.223 policistov, 991 mednarodnih civilnih oseb, 2.749 lokalnih civilnih oseb in 634 prostovoljcev OZN (MONUC 2010b).

Občasni oboroženi spopadi potekajo še danes, vendar le na vzhodu države, kjer so še aktivne nekatere oborožene skupine. Varnostna situacija v državi se je izredno izboljšala, zato je VS oznanil umik 2.000 pripadnikov MONUSCO iz mirnih predelov države. Vsi preostali vojaški pripadniki ostajajo nameščeni na problematičnem vzhodnem delu države, vendar imajo oblikovane posebne mobilne enote za hitro posredovanje v drugih predelih države, če tam izbruhnejo spopadi (MONUSCO 2010b; Security Council 2010b)

Zgoraj opisani mandat MONUSCO je v času pisanja diplomskega dela še v veljavi in se izteče 30. junija 2011 (Security Council 2010a). Vlada DR Kongo je že zaprosila OZN, da bi se mirovna operacija MONUSCO na ta datum zaključila in bi vsi njeni pripadniki do avgusta 2011 zapustili DR Kongo. Kljub izboljšanim varnostnim razmeram in razvoju države v času mirovne operacije OZN še danes ni prepričana, ali je vlada DR Kongo sposobna samostojno vzdrževati notranjo stabilnost in mir v državi brez tuje pomoči (Roberts 2010). Uspešnost mirovne operacije je med drugim terjala visok davek, saj je življenje izgubilo 157 njenih pripadnikov², kar je več kot v katerikoli drugi mirovni operaciji OZN (MONUC 2010b).

5 OTROCI VOJAKI

V zadnjih dveh desetletjih je v oboroženih spopadih sodelovalo več sto tisoč otrok. Problem otrok vojakov je najbolj kritičen v Afriki, vendar se pojavlja tudi v številnih državah Azije, Latinske Amerike, Bližnjega Vzhoda in celo Evrope. Zmotno je prepričanje, da otroci vojaki sodelujejo zgolj na strani nevladnih oziroma uporniških oboroženih skupin, saj jih med svoje vrste rekrutirajo tudi vladne oborožene sile³ (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2007a).

Otroci so zelo dovzetni in ogroženi za rekrutiranje in sodelovanje v oboroženih spopadih tako na strani vladnih oboroženih sil kot nevladnih oboroženih skupin, predvsem zaradi njihove čustvene, psihične in fizične nezrelosti. V primerjavi z odraslimi je otroke lažje podrediti, manipulirati, nadzorovati in prepričati za sodelovanje v oboroženih spopadih in neposrednih nevarnostih, saj ti ne razumejo vseh okoliščin in so nezreli, premladi ter nezmožni, da bi se temu uprli ali se zavedali nevarnosti, v katero se spuščajo. Za rekrutiranje

² Med njimi je bilo 99 vojakov, 10 vojaških opazovalcev, 6 policistov, 12 mednarodnih civilnih oseb in 30 lokalnih civilnih oseb.

³ V 21. stoletju je moč zaslediti otroke vojake v vladnih oboroženih silah naslednjih držav: Burundi, Čad, DR Kongo, Gvineja, Liberija, Mjanmar, Ruanda, Slonokoščena obala, Sudan, Uganda in Združene države Amerike.

so najbolj ogroženi tisti otroci, ki so ločeni od svojih družin in pregnani z domov ter živijo v predelih, kjer potekajo oboroženi spopadi (Human Rights Watch 2007, 48).

Razlikujemo dva načina, kako se otroci znajdejo v oboroženih silah in skupinah, in sicer prisilno in prostovoljno rekrutacijo. Za prisilno rekrutacijo je značilno, da so otroci na silo iztrgani iz rok družin in ugrabljeni. Izmed obeh načinov naj bi prevladovala prostovoljna rekrutacija, vendar je po mnenju strokovnjakov UNICEF tudi slednja na nek način prisilna (Integrated Regional Information Networks 2003). Nevzdržne razmere, v katerih živijo nekateri otroci jih prisilijo, da se prostovoljno pridružijo oboroženim silam oziroma skupinam, saj jim je tam obljubljen boljše in lažje življenje. Večina otrok se jim tako prostovoljno pridruži zaradi velikega pomanjkanja, revščine, lakote, nezmožnosti izobraževanja in pomanjkanja delovnih mest v zameno za hrano, oblačila in ostale materialne dobrine, denarno nadomestilo in zaščito. Poleg želje po boljšem življenju poznamo tudi druge razloge za prostovoljno rekrutacijo. Mednje spadajo (1) maščevanje za grozodejstva, ki so bila storjena nad njihovimi družinami in etničnimi skupinami, (2) pritiski s strani družin, saj želijo, da njihovi otroci branijo ozemlje, ideologijo in svojo etnično skupino, (3) prav tako pa imajo otroci veliko željo po pridobivanju moči in zviševanju svojega statusa v družbi, kar je možno pridobiti s sodelovanjem v oboroženih silah in skupinah. Za rekrutiranje niso dovzetni le mladoletni moški temveč tudi mladoletne ženske, ki želijo zbežati od lokalnega nasilja, zlorab v domačem okolju, izkoriščanja in prisilnih porok (Amnesty International 2006, 13; Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2007a).

Znotraj oboroženih sil in skupin otroci opravljajo zelo raznolike naloge. Nekateri postanejo bojovníki in neposredno sodelujejo v oboroženih spopadih, uporabljajo orožje, polagajo mine in eksplozivna ubojna sredstva, so izvidniki, vohuni, uporabljeni za vabe in stražarji. Za razliko od otrok, ki opravljajo bojovníške naloge, nekateri otroci opravljajo podporne dejavnosti, kot so kuhanje, logistika in transport, usposabljanje na novo rekrutiranih otrok in ostale podporne funkcije. Predstavnice nežnejšega spola opravljajo iste naloge kot predstavniki moškega spola, se pravi bojovníške in podporne, poleg tega pa so večkrat prisiljene tudi potešiti spolne potrebe starejših moških (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2007a; UNICEF 2007, 4).

Ne glede na to ali se oboroženim skupinam pridružijo preko prisilne ali prostovoljne rekrutacije, so kasneje v večini primerov deležni nehumanega ravnanja. Dobijo majhne količine hrane, zdravstvena oskrba je zelo slaba in opravljati morajo najnevarnejša ter najtežja dela. Izstop oziroma pobeg iz oboroženih skupin sta prepovedana in zato hudo kaznovana, ponavadi s smrtnim izidom. Poleg vsega so tarče številnih posilstev in nekateri morajo

opravljati delo spolnih sužnjev. Starejši pripadniki ravnajo z njimi brutalno in ponižujoče. (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2007a). Tekom usposabljanja, ki poteka v najbolj nečloveških razmerah, jih neprestano pretepajo, tako da postanejo neusmiljeni morilci, posiljevalci, zločinci in mučitelji. V številnih primerih so otroci prisiljeni ubiti družinske člane in nimajo druge možnosti, saj so v nasprotnem primeru ubiti oni. Če temu dodamo še njihovo nezrelost, nezmožnost dojetanja nevarnosti situacij in vpliv drog ter alkohola, ki so jim pogosto podvrženi, pridobimo neustrašne bojavnike, ki se popolnoma podredijo, slepo izvršujejo vse ukaze nadrejenih in predstavljajo strah in trepet tako za nasprotnike kot za civilno prebivalstvo (Wulf 2000, 32; United Movement to End Child Soldiering).

Še danes je na svetu okoli 300.000 otrok vojakov, tako da problem ni bil izkoreninjen, kljub temu da to prepovedujejo številni akti mednarodnega prava. Poleg tega je potrebno imeti v mislih tudi več milijonov bivših otrok vojakov, ki trpijo za številnimi psihičnimi, fizičnimi in čustvenimi posledicami, rehabilitacija in reintegracija katerih v družbo je zelo dolgotrajna in težka (United Movement to End Child Soldiering).

6 OTROCI VOJAKI V DR KONGO

S problemom velikega števila otrok vojakov se vse od prve kongovske vojne dalje srečuje tudi DR Kongo. Kljub temu, da so nekatere oborožene skupine izvajale tudi prisilno rekrutacijo otrok, je v veliki meri prevladovala prostovoljna vključitev otrok in obvezno služenje vojaškega roka. S sodelovanjem v oboroženih spopadih so otroci postali v očeh prebivalstva junaki in ne žrtve, saj so se bojevali za svoje etnične skupine, proti okupatorjem in proti nezaželenim političnim vodstvom. Otroke vojake je bilo med prvo kongovsko vojno moč zaslediti med vsemi oboroženimi skupinami, medtem ko ni bilo možno potrditi, ali se otroci bojujejo tudi na strani Mobutujevih neplačanih in nemotiviranih vladnih oboroženih sil, FAZ. Sodelovanje otrok v FAZ je bilo zabeleženo šele po porazu, ko je bilo med razbežanimi poraženci mogoče opaziti tudi otroke. Slednji naj bi v FAZ opravljali le podporne dejavnosti in nikoli poprijeli za orožje (Redress 2006, 17-19).

Pripadniki Iterahamwe in bivšega FAR so med svoje vrste predvsem prisilno rekrutirali veliko število otrok iz begunskih taborišč in njihove okolice. Otroci so izvajali predvsem podporne dejavnosti, kot so nošenje opreme in plenjenje. Sprva so sodelovali pri napadih na ozemlje Ruande, nato pa so se usmerili proti etničnim Tutsijem v DR Kongo in nasprotnikom med prvo kongovsko vojno. Otroci, med katerimi so bile tudi predstavnice nežnejšega spola, so tvorili 20% njihovih pripadnikov (Watchlist on Children and Armed Conflict 2003, 25; Redress 2006, 18).

Vladavini Mobuta in dejanjem Interahamwe in FAR nad Tutsiji so se po robu postavile oborožene uporniške skupine, ki so se povezale v ADFL, na pomoč pa so jim priskočile tudi oborožene sile Ruande, Ugande in Angole. ADFL je od same ustanovitve dalje med svoje vrste rekrutiral otroke in jih usposabljal, s čimer so postavili zgled vsem kasnejšim oboroženim skupinam v DR Kongo, ki so počele isto. Večina otrok se je ADFL pridružila prostovoljno, predvsem zaradi njihove dobre propagande in ponujenega mesečnega plačila 100 ameriških dolarjev. Otroci so videli ta znesek kot odlično priložnost za zaslužek, saj je bil ponujeni znesek dosti višji od tistega, ki so lahko zaslužili civilisti. Kljub prevladujoči prostovoljni rekrutaciji otrok, jih je ADFL več tisoč rekrutiral prisilno. Ti so bili ugrabljeni na ulici, v šoli, v begunskih taboriščih ali celo doma, kjer se starši niso mogli zoperstaviti oboroženim pripadnikom ADFL. Po poročanju staršev je nekaterim uspelo locirati svoje otroke in jih pridobiti nazaj v zameno za denarno nadomestilo ADFL, medtem ko večina staršev svojih otrok ni nikoli več videla (Amnesty International 2003, 4). Med leti 1996 in 1997 naj bi v uporabi proti takratnemu predsedniku Mobutu na strani ADFL sodelovalo okoli 10.000 otrok (Redress 2006, 19).

Predsednika Mobuta je v boju proti agresorjem med prvo kongovsko vojno podprlo več oboroženih skupin, znanih pod imenom milice Mai-Mai, namen katerih je bil predvsem boj proti zunanjim agresorjem. Izmed vseh oboroženih skupin, ki so sodelovale v prvi kongovski vojni, je bil največji delež otrok vojakov prav med milicami Mai Mai, saj naj bi bilo po nekaterih podatkih kar 50% pripadnikov mlajših od 18 let. Pri njih je močno prevladovala metoda prisilne rekrutacije in med svoje vrste naj bi rekrutirali celo otroke, stare šele osem let. Nad svojimi pripadniki so izvajali številne rituale, ki naj bi jih zaščitili pred strelivom in naredili odporne proti krogam, zaradi česar so bili pripadniki popolnoma neustrašni. Med otroci vojaki naj bi bilo le pet odstotkov žensk, kar je manj kot pri drugih udeležencih prve kongovske vojne (Watchlist on Children and Armed Conflict 2003, 24; Redress 2006, 19-20).

V prvi kongovski vojni je vse skupaj sodelovalo več kot 10.000 otrok vojakov, ki so odigrali pomembno vlogo. Otroci so znotraj vladnih oboroženih sil opravljali le podporne dejavnosti, medtem ko so jih oborožene skupine Interahamwe, FAR, ADFL in milice Mai Mai uporabljali tudi za izvajanje bojevnih nalog. Ob koncu prve kongovske vojne se rekrutiranje otrok in njihovo sodelovanje v oboroženih spopadih ni končalo, saj je to postala ustaljena praksa tudi v prihodnosti (Redress 2006, 18-20).

Upornikom je uspelo z oblasti odstaviti predsednika Mobuta in novi predsednik je postal tedanji vodja uporniške oborožene skupine ADFL, Laurent Kabila. Z njegovim prihodom na oblast so bili otroci, ki so se med prvo kongovsko vojno bojevali na strani ADFL, vključeni v

novo vzpostavljene vladne oborožene sile FAC. Od tega trenutka dalje so ti otroci tudi uradno postali del FAC. Njihove naloge se niso nanašale zgolj na podporne dejavnosti, kakor je bilo značilno za otroke v predhodnjih vladnih oboroženih silah FAZ, temveč so tudi neposredno sodelovali v oboroženih spopadih (Watchlist on Children and Armed Conflict 2003, 23).

Kmalu po prihodu Laurenta Kabile na oblast so izbruhnili nova trenja in pričela se je druga kongovska vojna. Tudi tokrat so veliko vlogo igrali otroci vojaki, saj so sodelovali v kar dvanajstih oboroženih skupinah⁴ in vladnih oboroženih silah FAC (Watchlist on Children and Armed Conflict 2006, 42-43). Veliko otrok se je prostovoljno vključevalo v oborožene skupine, vendar se je kljub temu začel povečevati odstotek prisilnih rekrutacij. V nekaterih oboroženih skupinah je bilo skoraj 50% pripadnikov mlajših od 18 let, zaradi česar so si prislužile naziv vojske otrok (Redress 2006, 20-21).

6.1 Reševanje problema otrok vojakov

S podpisom Lusaškega sporazuma o premirju leta 1999, ki naj bi končal drugo kongovsko vojno, so se vse podpisnice med drugim zavezale tudi k razorožitvi, demobilizaciji in reintegraciji – t.i. DDR (*Disarmament, Demobilisation, Reintegration*) otrok vojakov. Določila Lusaškega sporazuma o premirju in številni pritiski s strani mednarodne skupnosti so od DR Kongo zahtevali spoštovanje mednarodnega prava in izsilili začetek reševanja problema otrok vojakov, ki so sodelovali tako v vladnih oboroženih silah kot nevladnih skupinah. V ta namen je DR Kongo ratificirala številne akte mednarodnega prava, ki urejajo področje otrok vojakov in jih postopoma implementirala v nacionalno zakonodajo (Redress 2006, 27-28).

6.1.1 Pravni okvir

Še pred izbruhom kongovskih vojn je DR Kongo ratificirala dva mednarodna dokumenta, ki se med drugim nanašata tudi na otroke vojake, in sicer:

- Prvi dopolnilni protokol k ženevskim konvencijam, ki se nanaša na mednarodne oborožene spopade, na dan 3. junija 1982,
- Konvencijo o otrokovih pravicah na dan 27. septembra 1990 (Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights 2010).

⁴ Bivši FAR, FAPC, Interahamwe, milice Hema, milice Lendu/Ngiti, milice Mai Mai, MLC, Mudundu-40, RCD-G, RCD-K/ML, RCD-N in sile Masunza.

Oba dokumenta prepovedujeta rekrutacijo otrok, mlajših od 15 let in njihovo sodelovanje v oboroženih spopadih. DR Kongo je tako vse od začetka prve kongovske vojne hudo kršila določila ratificiranih mednarodnih dokumentov, saj so bili nekateri otroci ob rekrutaciji stari zgolj 6 let (Amnesty International 2006, 1-15).

Zaradi dotedanjega neupoštevanja mednarodnega prava, določil Lusaškega sporazuma o premirju in pritiskov mednarodne skupnosti, je DR Kongo v naslednjih letih ratificirala še več aktov mednarodnega prava, ki urejajo tudi področje otrok vojakov, in sicer:

- Konvencijo Mednarodne organizacije dela o najhujših oblikah otroškega dela (št. 182) na dan 20. junija 2001,
- Izbirni protokol h Konvenciji o otrokovih pravicah na dan 11. novembra 2001,
- Rimski statut mednarodnega kazenskega sodišča na dan 11. aprila 2002,
- Drugi dopolnilni protokol k ženevskim konvencijam, ki se nanaša na nemednarodne oborožene spopade, na dan 12. decembra 2002 (Amnesty International 2006, 14-15; Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights 2010).

Z ratifikacijo teh aktov mednarodnega prava se je dvignila najnižja starostna meja za sodelovanje v oboroženih spopadih, ki je bila do te točke v DR Kongo 15 let. Kljub nekaterim razlikam v navedenih mednarodnih aktih, v njih prevladujejo določila o minimalni potrebni starosti 18 let za sodelovanje v oboroženih spopadih, medtem ko je rekrutacija otrok, mlajših od 15 let označena za vojni zločin. Določila se ne razlikujejo glede na to ali otroci sodelujejo na strani vladnih oboroženih sil ali nevladnih oboroženih skupin, saj je to v obeh primerih prepovedano. Zelo pomembno je tudi določilo, zapisano zgolj v Konvenciji Mednarodne organizacije dela o najhujših oblikah otroškega dela, ki popolnoma prepoveduje prisilno rekrutacijo, ne glede na starost (Amnesty International 2006, 14-15; Clemesac 2007, 7-8).

Z ratifikacijo številnih aktov mednarodnega prava se je pričelo prilagajanje nacionalne zakonodaje DR Kongo, ki mora biti v skladu z sprejetimi mednarodnimi obveznostmi. S pomočjo nacionalnih dokumentov se sprejmejo vsi potrebni ukrepi, ki omogočajo dejansko uresničitev določil iz ratificiranih mednarodnih dokumentov (Clemesac 2007, 7).

6.1.2 Programi razorožitve, demobilizacije in reintegracije

Začetek procesa demobilizacije otrok vojakov iz vrst oboroženih skupin v DR Kongo sega v leto 1997. Takrat je vlada privolila v intervencijo mednarodne skupnosti in njihovo pomoč na tem področju, saj sami niso bili aktivni pri razreševanju tega problema. V tem času je UNICEF izvedel več projektov demobilizacije otrok vojakov. Za izvedbo vsakega projekta

se je moral UNICEF o tem dogovoriti s posameznimi oboroženimi skupinami (Amnesty International 2006, 17; Development Alternatives 2007, 12).

Prvi nacionalni poskusi reševanja problema otrok vojakov segajo v drugo polovico leta 2000, natančneje od 9. junija dalje. Takrat je tedanji predsednik DR Kongo Laurent Kabila izdal uredbo z zakonsko močjo, ki se je nanašala na demobilizacijo otrok, mlajših od 18 let iz vladnih oboroženih sil FAC, prepoved njihovega sodelovanja v oboroženih spopadih in zaustavitev prisilnega rekrutiranja tako v FAC kot v oborožene skupine (Watchlist on Children and Armed Conflict 2006, 43). Do prvih korakov v smeri uresničevanja predsedniške uredbe in ratificiranih aktov mednarodnega prava je prišlo 18. decembra 2001, ko je Laurent Kabila na uradni slovesnosti demobiliziral 281 otrok iz FAC ter s tem naznanil začetek demobilizacije vseh otrok vojakov. Kasneje se je izkazalo, da je bil prvi poskus demobilizacije zgolj zavajanje in pretveza, saj je bilo 74 demobiliziranih otrok že starejših od 18 let. Priče slovesne demobilizacije so izjavile, da so v bližnjih barakah opazile veliko število otrok, ki takrat niso bili demobilizirani. Kriteriji izbire otrok za demobilizacijo še danes niso znani, čeprav prevladuje prepričanje, da je na tej točki FAC le izkoristil možnost za odpušitev bolnih in nediscipliniranih otrok, medtem ko so zdravi in poslušni morali ostati (Amnesty International 2003, 31-32).

Ne le, da se predsedniška uredba ni upoštevala in se niso trudili v smeri demobilizacije, temveč je FAC celo nadaljeval z rekrutiranjem otrok. Vsem, ki so bili starejši od 10 let je bila dovoljena prostovoljna vključitev v FAC, slednji pa so pripadnike pridobivali tudi z metodo prisilne rekrutacije. Poleg FAC so z rekrutiranjem otrok, mlajših od 18 let in njihovo vključitvijo v oborožene spopade nadaljevale vse oborožene skupine (Watchlist on Children and Armed Conflict 2003, 24-26). V tem času je bilo v DR Kongo že 33.000 otrok vojakov, ki bi morali biti razoroženi, demobilizirani iz vrst FAC in oboroženih skupin ter reintegrirani v družbo (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2007b, 3).

Leta 2002 je bil vzpostavljen Regionalni program za demobilizacijo in reintegracijo – MDRP (*Multi-country Demobilization and Reintegration Programme*), ki se nanaša na demobilizacijo in reintegracijo bivših bojevnikov v predelu centralne Afrike, oziroma bolj natančno regiji Velikih jezer (Multi-Country Demobilization and Reintegration Program 2008). V tem času DR Kongo ni imela vzpostavljenega nacionalnega programa DDR, zato je MDRP financiral posamezne projekte DDR otrok vojakov, ki so jih izvajale implementacijske

agencije⁵. Pri izvajanju projektov so se implementacijske agencije dogovarjale s posameznimi oboroženimi skupinami in na tak način je bilo demobiliziranih in reintegriranih več sto otrok vojakov. Kasneje so te agencije odigrale pomembno vlogo pri formiranju nacionalnega programa DDR (Amnesty International 2006, 17-18; Watchlist on Children and Armed Conflict 2006, 46).

Konec leta 2002 je bil v DR Kongo podpisan Splošni in vseobsegajoči sporazum o tranziciji. Poleg prekinitve vseh oboroženih spopadov in spoštovanja mirovnega procesa je sporazum določal tudi prekinitve delovanja oboroženih skupin in reformiranje vladnih oboroženih sil, kar je posredno vplivalo na začetek reševanja problema otrok vojakov s strani nacionalnih organov DR Kongo (Splošni in vseobsegajoči sporazum o tranziciji v Demokratični republiki Kongo 2002; Amnesty International 2006, 4).

Cilj reformiranja vladnih oboroženih sil je vzpostavitev enotnih in profesionalnih oboroženih sil DR Kongo, FARDC. Formiranje FARDC poteka s procesom mešanja brigad (*brassage*), kar dejansko pomeni združitev pripadnikov bivše vladne oborožene sile FAC in pripadnikov tistih nacionalnih oboroženih skupin, ki so podpisale Splošni in vseobsegajoči sporazum o tranziciji. Nacionalne oborožene skupine so se s podpisom sporazuma zavezale k prekinitvi svojega delovanja in razorožitvi. Ko jim je odvzeto orožje, imajo njihovi pripadniki dve možnosti, in sicer integracijo v FARDC ali demobilizacijo. Med pripadniki oboroženih skupin in vladnih oboroženih sil so tudi številni otroci vojaki, katerim znotraj tega procesa, po razorožitvi, ne bo omogočena integracija v FARDC, temveč bodo demobilizirani in reintegrirani v družbo. DR Kongo ni imela nacionalnega programa, ki bi bil sposoben izvesti ta proces, zato se je slednji začel razvijati (Amnesty International 2006, 5-19).

Predstavniki prehodne vlade so skupaj s predstavniki UNICEF, MONUC in nekaterih nevladnih organizacij že leta 2003 pričeli oblikovati standarde in temelje za vzpostavitev nacionalnega programa za DDR odraslih in otrok, državljanov DR Kongo. V maju 2004 so določili operativni okvir oziroma standardizirana navodila za demobilizacijo otrok vojakov iz vrst bivših vladnih oboroženih sil in nacionalnih oboroženih skupin, njihovo vrnitev k družinam in reintegracijo v skupnost (Watchlist on Children and Armed Conflict 2006, 46-47). Dva meseca kasneje je bil formalno sprejet Nacionalni program za DDR – PNDDR (*Programme National de Désarmement, Démobilisation et Réinsertion*), medtem ko je bila za njegovo implementacijo in koordinacijo ustanovljena Nacionalna komisija za razorožitev,

⁵ UNICEF, *The Belgian Red Cross, CARE International, the International Foundation for Education and Self-Help, the International Rescue Committee in Save the Children UK.*

demobilizacijo in reintegracijo – CONADER (*Commission Nationale de Désarmement, Démobilisation et Réinsertion*) (Watchlist on Children and Armed Conflict 2006, 46; Development Alternatives 2007, 13). PNDDR se od samega začetka dalje financira s strani mednarodne skupnosti, in sicer v okviru MDRP, ki je pred tem financiral posamezne projekte, ki so jih izvajale številne implementacijske agencije (Amnesty International 2006, 18).

Vlada DR Kongo je 12. novembra 2004 uzakonila proces reformiranja vladnih oboroženih sil in vsem otrokom, mlajšim od 18 let prepovedala sodelovanje v oboroženih spopadih. Zakon je omogočil začetek reformiranja oboroženih sil in izvajanje PNDDR. Programa se med seboj prepletata in v nadaljevanju bom predstavil, na kakšen način rešujeta problem otrok vojakov. Od sedaj naprej je reševanje problema otrok vojakov postalo tudi del nacionalne politike DR Kongo, saj so to pred tem počele le mednarodne implementacijske agencije (Amnesty International 2006, 8 in 17; Redress 2006, 28).

Vse strani v oboroženih spopadih so kljub številnim mednarodnim in nacionalnim prepovedim nadaljevale z rekrutacijo otrok, mlajših od 18 let in jih vključevale v oborožene spopade. Tako je bilo v tem času prepoznanih več kot 150.000 odraslih in 30.000 otrok, ki bodo morali iti skozi program PNDDR ali program mešanja brigad. Med otroci vojaki je bilo okoli 40% predstavnic ženskega spola (Amnesty International 2006, 1; Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2007b, 3).

Leta 2005 sta se pričela izvajati programa mešanja brigad in PNDDR in, ne glede na to ali se posameznik odloči za integracijo v FARDC ali za demobilizacijo, se proces začne na isti točki, kar nakazuje na neposredno povezanost obeh programov in njuno prepletanje. Pripadniki bivših oboroženih sil FAC in nacionalnih oboroženih skupin – tako odrasli kot otroci, se v prvi fazi napotijo v zbirne centre, kjer so razoroženi s strani pripadnikov Strukture za vojaško integracijo – SMI (*Structure Militaire d'Intégration*). Po odvzemu orožja sledi druga faza in posamezniki so napoteni v orientacijske centre, ki jih vodi CONADER. Na tej točki se morajo odrasli odločiti ali se želijo pridružiti FARDC ali bi se radi demobilizirali. V primeru prve izbire so napoteni v centre mešanja, kjer jih SMI usposobi in integrira v FARDC. Če se pripadniki odločijo za demobilizacijo, s tem vstopijo v program PNDDR, skozi katerega jih vodi CONADER, ki jim poleg denarnega nadomestila tudi pomaga pri reintegraciji v družbo (Amnesty International 2006, 9-10; World Bank 2009, 3).

Za otroke vojake je postopek isti le v začetni fazi, nato pa je program prilagojen posebej za njih. Po razorožitvi in vstopu v orientacijske centre jih CONADER prepozna kot mladoletne, tem pa po zakonodaji DR Kongo in ratificiranih aktih mednarodnega prava ni dovoljeno sodelovanje v oboroženih spopadih. Otroci tako nimajo možnosti izbire o

integraciji v FARDC in so avtomatično vključeni v proces demobilizacije in reintegracije, ki ga koordinira CONADER. Iz orientacijskih centrov so v nadaljevanju prepeljani v enega od prehodnih centrov, kjer jih posamezne lokalne ali mednarodne nevladne organizacije pripravijo na vrnitev domov in reintegracijo v družbo. V tistih predelih DR Kongo, kjer ni vzpostavljenih prehodnih centrov, njihove naloge prevzamejo nadomestne nacionalne družine, kar je po pričanju nevladnih organizacij v mnogih primerih celo primernejše. Povprečen čas, ki ga otroci preživijo v prehodni centrih je 3 mesece. Trajanje je pogojeno tudi z iskanjem njihovih družin, vendar se izogibajo zgodnjemu odpuščanju iz prehodnih centrov, saj se zavedajo pomembnosti prehodne faze, v kateri je potrebno bivše otroke vojake demilitarizirati in pripraviti na civilno življenje. Med svojim bivanjem v prehodnih centrih so otroci deležni izobraževanja, poklicnega usposabljanja in številnih sproščujočih aktivnosti, kot so športne igre. Ko otroci pridejo domov, jim CONADER skupaj z nevladnimi organizacijami pomaga pri reintegraciji, vendar pomoč zaradi omejenih finančnih sredstev ni možna v nedogled. Otrokom, mlajšim od 15 let se omogoči enoletno izobraževanje, medtem ko se starejšim omogoči poklicno usposabljanje za največ 9 mesecev (Amnesty International 2006, 14-21).

Vse od leta 2005 dalje so se številne oborožene skupine, ki sprva niso bile del procesa reformiranja FARDC, pogodile z vlado DR Kongo in vstopile v programa mešanja brigad in PNDDR. Vse do danes je bilo preko uradnih programov demobiliziranih že več kot 36.000 otrok vojakov in več kot 11.000 jih je na lastno pest pobegnilo iz vrst oboroženih sil in skupin. Zmanjšanje števila in intenzitete oboroženih spopadov, vzpostavljanje mešanih brigad v FARDC, program PNDDR in pritiski mednarodne skupnosti glede zaustavitve rekrutiranja in izrabljanja otrok za oborožene spopade so bistveno vplivali na zmanjšanje števila otrok vojakov v DR Kongo (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2007b, 3-4; UNICEF 2010). Slednji so prisotni še danes⁶, vendar njihovo število ni točno znano. Zadnji podatki o številu otrok vojakov segajo v leto 2008, ko naj bi jih bilo še okoli 7.000 (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2008, 106; Roberts 2010).

Vzroki, da problem otrok vojakov še ni izkoreninjen so naslednji:

- nekatere nacionalne oborožene skupine, ki so še danes aktivne v vzhodnem delu države, se izogibajo integraciji v FARDC in nadaljujejo z rekrutiranjem otrok,

⁶ V letu 2010 so bili opaženi otroci vojaki znotraj naslednjih oboroženih sil oziroma skupin: CNDP, FARDC, FDLR, FNI, LRA in milic Mai Mai.

- z reintegracijo v družbo so demobilizirani otroci vojaki ponovno izpostavljeni grožnji rekrutacije in niso na noben način zaščiteni,
- površna izvedba programov mešanja brigad in PNDDR, saj so bili nekateri otroci vojaki integrirani v FARDC,
- nekatere oborožene skupine so pristale na vstop v programa mešanja brigad in PNDDR, vendar še čakajo na začetek procesa, kar nakazuje na omejene kapacitete in počasnost omenjenih programov,
- otroci vojaki sodelujejo tudi v tujih oboroženih skupinah, katerih problem še danes rešuje MONUC v okviru programa DDRRR, saj sta programa mešanja brigad in PNDDR namenjena le državljanom DR Kongo in tako ne vključujeta pripadnikov tujih oboroženih skupin (Amnesty International 2006, 26-35).

6.1.3 Vloga MONUC

VS se močno zaveda številnih problemov, ki pestijo otroke v tej nesrečni državi. Mandat MONUC se od same vzpostavitve mirovne operacije dalje med drugim nanaša tudi na pomoč otrokom v DR Kongo, vključno z reševanjem problema otrok vojakov (Watchlist on Children and Armed Conflict 2003, 8).

Februarja 2000 je VS ustanovil Oddelek za zaščito otrok – CPS (*Child Protection Section*), ki je največji tovrstni oddelek v katerikoli mirovni operaciji na svetu. Delu in prizadevanjem CPS gre pripisati vse zasluge, da so otroci DR Kongo deležni vsestranske pomoči s strani OZN. CPS opravlja raznolike naloge, saj mora poskrbeti, da MONUC pri izvajanju vseh svojih aktivnosti deluje v skladu z zaščito otrok. Tako nenehno obveščajo celotno vojaško in civilno osebje MONUC o problemih otrok, reševanje katerih mora biti vključeno v vse raznolike programe mirovne operacije. CPS vzpodbuja vlado DR Kongo k reformiranju nacionalne zakonodaje, ki bo vsebovala prepoved sodelovanja otrok, mlajših od 18 let v oboroženih spopadih, kar bo v skladu z določili iz ratificiranih aktov mednarodnega prava. Med drugim je CPS pristojen tudi za svetovanje pri oblikovanju strategij in programov, ki se nanašajo na reševanje različnih problemov otrok (Watchlist on Children and Armed Conflict 2003, 8-9; Congo Planet 2008).

Prve projekte demobilizacije otrok vojakov v DR Kongo so poleg UNICEF izvajale številne mednarodne in nacionalne nevladne organizacije, ki jih je močno podpiral CPS. Organizacije se morajo za demobilizacijo otrok dogovarjati direktno z oboroženimi skupinami (Amnesty International 2006, 17-18). Pri tem jim močno pomaga CPS, saj prepričuje vse, ki

imajo v svojih vrstah otroke vojake, da nemudoma prenehajo z rekrutacijo otrok in jih demobilizirajo (Amnesty International 2003, 39).

Leta 2003 se je pričel razvijati PNDDR, ki se nanaša le na državljane DR Kongo. Pri njegovem kreiranju so poleg predstavnikov prehodne vlade DR Kongo, UNICEF in nevladnih organizacij sodelovali tudi predstavniki MONUC. Poleg vzpostavitve PNDDR jim je uspelo s skupno močjo določiti operativni okvir oziroma standardizirana navodila za demobilizacijo otrok vojakov iz vrst vladnih oboroženih sil in nacionalnih oboroženih skupin, njihovo vrnitev k družinam in reintegracijo v družbo (Watchlist on Children and Armed Conflict 2006, 46).

MONUC ni sodeloval le pri vzpostavitvi PNDDR in standardiziranih navodilih za reševanje problema otrok vojakov, temveč od samega začetka dalje pomaga pri njihovi implementaciji. Osebe MONUC opravlja v okviru PNDDR številne naloge, ki so povezane z reševanjem problema kongovskih otrok vojakov:

- identifikacija oboroženih sil in skupin, v katerih so prisotni otroci vojaki,
- prepričevanje vseh strani, ki med svoje vrste rekrutirajo otroke, da s tem prenehajo in jih demobilizirajo,
- varovan prevoz otrok do zbirnih centrov, kjer se prične razoroževanje,
- vzpostavljanje varnosti v zbirnih centrih,
- pomoč pri razoroževanju,
- varovanje prehodnih centrov, kjer poteka priprava otrok na njihovo reintegracijo v družbo,
- logistična in ostala podpora skozi celoten proces, vključno s prevozom otrok domov,
- prisilno razoroževanje in demobilizacija otrok vojakov iz tistih nacionalnih oboroženih skupin, ki ne želijo prostovoljno vstopiti v program PNDDR (United Nations Disarmament, Demobilization and Reintegration Resource Centre 2006; Amnesty International 2007, 5-6; MONUC 2010a).

Program PNDDR še ni bil zaključen, saj novi mandat MONUC iz leta 2010 določa dokončanje procesa razorožitve, demobilizacije in reintegracije pripadnikov nacionalnih oboroženih skupin oziroma njihove integracije v FARDC (Security Council 2010a).

V oboroženih spopadih so – poleg vladnih oboroženih sil DR Kongo in nacionalnih oboroženih skupin, sodelovale tudi tuje oborožene skupine, med katerimi je bilo največ pripadnikov iz Ruande, Ugande in Burundija. Te oborožene skupine niso vključene v PNDDR, saj je slednji namenjen zgolj državljanom DR Kongo. MONUC se zaveda, da je potrebno za vzpostavitev miru v državi iz nje izgnati vse pripadnike tujih oboroženih skupin. Reševanje tega problema se je pričelo leta 2002, ko je MONUC ustanovil program DDDRR,

ki zajema tako odrasle kot otroke. Za razliko od programa PNDDR, se program DDRRR nanaša na pripadnike tujih oboroženih skupin in ne vključuje državljanov DR Kongo. Na začetku 21. stoletja je bilo na ozemlju DR Kongo že več kot 20.000 pripadnikov tujih oboroženih skupin. Vse tuje oborožene skupine so imele med svojimi pripadniki številne otroke vojake, ki so bili mlajši od 18 let. Njihovo točno število ni znano, vendar govorimo o več tisočih (United Nations Disarmament, Demobilization and Reintegration Resource Centre 2006; MONUC 2010a).

MONUC je odgovoren za koordinacijo programa DDRRR, medtem ko pri njegovi implementaciji sodeluje s predstavniki vlade DR Kongo, Ruande, Ugande, Burundija, UNICEF in številnimi nevladnimi organizacijami. Pristojnosti MONUC so geografsko omejene na ozemlje DR Kongo, kar pomeni, da so njegove naloge znotraj programa DDRRR zgolj razoroževanje, demobilizacija in vrnitev pripadnikov tujih oboroženih skupin v domovino. Ko slednji pridejo v svojo domovino, so za njihovo ponovno naselitev in reintegracijo v družbo zadolžene vlade njihovih držav, UNICEF in nevladne organizacije, ki so aktivne v teh državah (United Nations Disarmament, Demobilization and Reintegration Resource Centre 2006; Beuscher in Lindemann 2009).

Da se program DDRRR lahko prične izvajati, je sprva potrebno prepoznati pripadnike tujih oboroženih skupin in zbrati informacije o njihovem delovanju in številu, kar je naloga MONUC, UNICEF in nekaterih nevladnih organizacij. Vstop v program DDRRR je prostovoljen, kar pomeni, da je potrebno pripadnike tujih oboroženih skupin s tem seznaniti in jih prepričati v sodelovanje. V ta namen je MONUC na vzhodu države, kjer se nahaja večina teh oboroženih skupin, namestil številne DDRRR ekipe, da stopijo v kontakt z njihovimi pripadniki in jim predstavijo program. Pri prepričevanju si pomagajo s številnimi promocijskimi materiali, kot so brošure, video posnetki in stripi. V primeru, da MONUC ne more vzpostaviti fizičnega kontakta s pripadniki, jih v sodelovanje skušajo prepričati preko radijskega programa Kinyarwanda. Osebe MONUC je vzpostavilo številne zbirne in demobilizacijske centre na vzhodu države. Tisti posamezniki, ki privolijo v program DDRRR, odidejo v centre za razoroževanje, kjer predajo svoje orožje MONUC ter nato preko demobilizacijskih centrov zapustijo DR Kongo. Pripadniki MONUC so med drugim odgovorni tudi za varovanje teh centrov in zaščito posameznikov v času procesa (Security Council 2002b; United Nations Disarmament, Demobilization and Reintegration Resource Centre 2006).

Ko je bil DDRRR vzpostavljen, je bil na začetku mišljen kot program, v katerega je vstop tujih oboroženih skupin popolnoma prostovoljen. Veliko število teh skupin ni želelo

prostovoljno vstopiti v program, zaradi česar je VS že konec leta 2004 avtoriziral osebje MONUC, da lahko v teh primerih, v sodelovanju s FARDC, prisilno razoroži pripadnike tujih oboroženih skupin, vključi v program DDRRR in tako doseže, da zapustijo ozemlje DR Kongo (Security Council 2004; United Nations Disarmament, Demobilization and Reintegration Resource Centre 2006).

Pri identificiranju otrok vojakov znotraj tujih oboroženih skupin sodeluje MONUC s številnimi partnerji. Ko jih prepoznajo, jih skušajo prepričati, da prostovoljno predajo orožje in zapustijo državo. Od leta 2004 dalje ima osebje MONUC tudi pooblastilo, da lahko v sodelovanju s FARDC prisilno razoroži otroke vojake iz tujih oboroženih skupin in jih vključi v program DDRRR, če na to ne pristanejo prostovoljno. Po razorožitvi jih osebje MONUC prepelje do državne meje z njihovo domačo državo, kjer skrb nad njimi prevzamejo vlade njihovih držav, UNICEF ali nevladne organizacije. MONUC je uspel preko programa DDRRR iz države odpeljati preko 13.000 pripadnikov tujih oboroženih skupin, vendar delež otrok med njimi ni znan. V letu 2010 je program DDRRR še vedno aktiven, saj na ozemlju DR Kongo delujejo nekatere tuje oborožene skupine, od katerih sta najbolj nevarni FDLR in LRA in čisto vse imajo v svojih vrstah številne otroke vojake (United Nations Disarmament, Demobilization and Reintegration Resource Centre 2006; MONUC 2010a).

MONUC je pri reševanju problema otrok vojakov združil moči z UNICEF in nacionalnimi ter mednarodnimi nevladnimi organizacijami, ter tako pripomogel k demobilizaciji več kot 36.000 otrok vojakov iz vrst vladnih oboroženih sil, nacionalnih oboroženih skupin in tujih oboroženih skupin (Congo Planet 2008; UNICEF 2010).

7 ZAKLJUČEK

Zgodovina DR Kongo je zelo krvava, kot posledica krutih spopadov med etničnima skupinama Tutsi in Hutu ter bojev za bogate naravne vire. V 20. stoletju sta ena za drugo potekali dve državljanski vojni, v kateri se je vmešalo več sosednjih držav. V kruti vojni so bile nenehno kršene številne temeljne človekove pravice, zaradi česar se je v vzpostavljanje miru začela vse aktivneje vmešavati mednarodna skupnost. VS je od vseh akterjev druge kongovske vojne zahteval takojšnjo zaustavitev spopadov in podpis mirovnega sporazuma. Pritiski so obrodili sadove, saj je bil podpisan Lusaški sporazum o premirju, ki je med drugim pozival k vzpostavitvi mirovne operacije Združenih narodov v DR Kongo.

Leta 1999 je bila vzpostavljena mirovna operacija MONUC, z namenom pomagati pri vzpostavitvi miru v DR Kongo. Mandat in naloge MONUC so se ves čas spreminjale in dopolnjevale ter tako prilagajale obstoječim razmeram in problemom v državi. V dvanajstih

letih delovanja se lahko MONUC pohvali s številnimi dosežki, saj je uspešno opravljal zadane naloge. Poleg pomoči pri vzpostavljanju miru in implementaciji številnih mirovnih sporazumov, ki so bili podpisani med akterji državljanske vojne, je MONUC uspešno pomagal pri umiku tujih oboroženih sil iz ozemlja DR Kongo, prekinitvi delovanja tujih in nacionalnih oboroženih skupin, izvedbi demokratičnih volitev, reformi zakonodaje, razvoju državnih institucij in organov, izboljšal spoštovanje temeljnih človekovih pravic ter pomagal pri izvedbi humanitarne pomoči. Uspešna prizadevanja MONUC na vseh opisanih področjih so pripeljala DR Kongo do prelomne točke v zgodovini države, saj so zelo blizu vzpostavitvi trajnega miru in njegovi stabilizaciji. Danes je možno opaziti le občasne manjše oborožene spopade na vzhodu države, saj je aktivnih le še nekaj oboroženih skupin, medtem ko jih je bilo ob vzpostavitvi mirovne operacije aktivnih več kot 20. Prisotnost MONUC in njegovo uspešno delovanje je močno izboljšalo varnostne in življenjske razmere v DR Kongo ter s tem zmanjšalo možnost ponovnega izbruha državljanske vojne, zaradi česar potrjujem prvo pomožno hipotezo.

Z razvojem mandata MONUC so se obenem razvijala tudi pooblastila glede uporabe oborožene sile. Ob vzpostavitvi MONUC ni bil avtoriziran na podlagi VII. poglavja UL, kar pomeni, da uporaba oborožene sile sprva ni bila dovoljena. Prvotno osebje MONUC so bili le častniki za zveze in glede na naravo njihovih nalog, je bila prepoved uporabe oborožene sile pri izvajanju nalog povsem logična izbira. S kasnejšo napotitvijo vojaških opazovalcev in vojakov se je mandat MONUC korenito spremenil, kar je vplivalo tudi na pooblastila o uporabi vseh potrebnih sredstev, vključno z uporabo oborožene sile. Na tej točki je MONUC postal avtoriziran na podlagi VII. poglavja UL, vendar je imelo njegovo osebje na začetku zelo stroge omejitve znotraj tega. Vojaki so imeli pravico do uporabe oborožene sile le s ciljem zaščititi vojaške opazovalce in osebje OZN, vključno z njihovo opremo in infrastrukturo ter zaščititi civilno prebivalstvo pred neposredno fizično grožnjo. Z razvojem mandata in opravljanjem novih nalog, je osebje MONUC pridobivalo pooblastila za uporabo oborožene sile pri izvajanju vedno večjega števila točno določenih nalog znotraj mandata. Slednje je bilo sprva geografsko omejeno na določene pokrajine, nato pa je bila geografska omejitev odstranjena. V celotni zgodovini mirovne operacije ni bil MONUC v nobenem času avtoriziran za neomejeno uporabo oborožene sile pri izvajanju vseh nalog mandata, tako da drugo pomožno hipotezo zavračam.

Z osrednjo hipotezo diplomskega dela sem se srečal šele v zadnjem poglavju, saj sem pred tem predstavil vse pomembne okoliščine, znotraj katerih sem se srečal s pomožnima hipotezama.

V obeh kongovskih vojnah so sodelovali otroci vojaki – tako na strani vladnih oboroženih sil kot nevladnih oboroženih skupin. Tega problema se je MONUC dobro zavedal in tako pripomogel k njegovemu reševanju, vse od vzpostavitve mirovne operacije dalje. Sprva je MONUC nudil podporo pri implementaciji projektov, ki so jih izvajali UNICEF in številne druge organizacije, vendar je kar kmalu začel postajati vse pomembnejši akter na tem področju. Sodeloval je pri vzpostavitvi nacionalnega programa PNDDR in operativnega okvirja za DDR kongovskih otrok vojakov ter pomagal pri njuni implementaciji. Njegova pomoč pri nacionalnem programu je nepogrešljiva, saj pomaga tako v fazi razoroževanja, demobilizacije kot reintegracije otrok vojakov. Ker so slednji sodelovali tudi na strani tujih oboroženih skupin, se je MONUC zavedal pomanjkljivosti PNDDR, saj so bili vanj vključeni le kongovski otroci vojaki. Posledično je MONUC vzpostavil program DRRRR, v okviru katerega rešujejo problem tistih otrok vojakov, ki niso državljani DR Kongo. MONUC je odgovoren za koordinacijo tega programa in ima ključno vlogo pri razorožitvi, demobilizaciji in vrnitvi teh otrok v svojo domovino. Uspešno delovanje MONUC in ostalih akterjev pri reševanju tega problema je močno zmanjšalo število otrok vojakov v DR Kongo, vendar so ti zaradi različnih razlogov prisotni še danes. Tako potrjujem osrednjo hipotezo diplomskega dela in poudarjam pomembnost nadaljnjega prizadevanja vseh akterjev s tega področja, saj bo le tako možno dokončno rešiti problem otrok vojakov v DR Kongo.

Mandat mirovne operacije se izteče julija 2011. Takrat bo potrebno dobro preučiti razmere v državi in se odločiti o morebitnem zaključku mirovne operacije ali njenem podaljšanju. Kljub temu, da so se varnostne razmere po prisotnosti MONUC izjemno izboljšale, v državi še ni bil vzpostavljen mir. Za doseg slednjega menim, da bo potrebno vložiti še veliko truda, zato zagovarjam misel, da bi bilo smiselno podaljševati mandat mirovne operacije vse do točke, ko bo v državi vzpostavljen trajni mir in bo vlada DR Kongo sposobna samostojno vzdrževati dosežene razmere. Poleg oboroženih spopadov DR Kongo pestijo tudi številni drugi problemi, izhajajoči iz konfliktov, saj je država v hudi humanitarni krizi. Pri tem jim lahko pomaga le mednarodna skupnost in predčasen umik mirovne operacije Združenih narodov iz države bi lahko posledično pripeljal do ponovne državljanske vojne ali izbruha večjih oboroženih spopadov.

Vloga MONUC (danes MONUSCO) pri vzpostavljanju miru v DR Kongo je bila – in še vedno ostaja – ključna in nepogrešljiva, zaradi česar si ne želimo niti predstavljati, kakšne bi bile današnje razmere v državi, če se VS ne bi odločil za intervencijo.

8 LITERATURA

1. Amnesty International. 2003. *DRC: Children at War*. London: Amnesty International.
2. --- 2006. *Children at War: Creating hope for their future*. London: Amnesty International.
3. --- 2007. *Democratic Republic of Congo: Disarmament, Demobilization and Reintegration (DDR) and the Reform of the Army*. London: Amnesty International.
4. Berkam, Tobias C. in Victoria K. Holt. 2006. *The Impossible Mandate? Military Preparedness, the Responsibility to Protect and Modern Peace Operations*. Washington: The Henry L. Stimson Center.
5. Beuscher, Laetitia in Justine Lindemann. 2009. *Briefing on the Eastern DRC: Repatriation of FDLR combatants and their dependents from DRC to Rwanda*. Dostopno prek: http://www.wilsoncenter.org/index.cfm?topic_id=1417&categoryid=09b716eb-65bfe7dc4f396daec6ad4f99&fuseaction=topics.events_item_topics&event_id=512007 (2. marec 2010).
6. Brett, Rachel in Margaret McCallin. 1998. *Children The Invisible Soldiers*. Stockholm: Radda Barnen.
7. Carayannis, Tatiana. 2003. The Complex Wars of the Congo: Towards a New Analytic Approach. *Journal of Asian and African Studies* 38 (2-3): 232-255.
8. Clemesac, Nicolas. 2007. *Understanding the Phenomenon of Child Soldiers*. Bujumbura: Jesuit Refugee Service.
9. Coalition to Stop the Use of Child Soldiers. 2007a. *Child Soldiers*. Dostopno prek: <http://www.child-soldiers.org/childsoldiers/child-soldiers> (25. maj 2010).
10. --- 2007b. *Democratic Republic of the Congo. Priorities for Children Associated with Armed Forces and Groups*. London: The Coalition to Stop the Use of Child Soldiers.
11. --- 2008. *Global Report 2008*. London: Coalition to Stop the Use of Child Soldiers.
12. Collier, Paul in Nicholas Sambanis. 2005. *Understanding Civil War*. Washington: World Bank.
13. Congo Planet. 2008. *There is no justification for the recruitment of children into armed groups*. Dostopno prek: <http://www.congoplanet.com/article.jsp?id=45261146> (1. julij 2010).
14. Dagne, Ted. 2009. *The Democratic Republic of Congo: Background and Current Developments*. Washington: Congressional Research Service.
15. Davis Di Piazza, Francesca. 2008. *Democratic Republic of Congo in Pictures*. Minneapolis: Twenty-First Century Books.

16. Development Alternatives, Inc. 2007. *Independent Evaluation of Special Projects for Child Soldiers in the Democratic Republic of Congo*. Washington: Development Alternatives, Inc.
17. Durch, William J. 2006. *Twenty-First Century Peace Operations*. Washington: United States Institute of Peace.
18. Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights. 2010. *Democratic Republic of Congo*. Dostopno prek: http://www.adh-geneva.ch/RULAC/international_treaties.php?id_state=178 (4. julij 2010).
19. Global Security. *UN Mission in the Democratic Republic of the Congo (MONUC)*. Dostopno prek: <http://www.globalsecurity.org/military/ops/droc.htm> (25. maj 2010).
20. Grošelj, Klemen. 2007. *Slovenija v svetu mirovnih operacij*. Ljubljana: FDV.
21. Human Rights Watch. 2007. *Renewed Crisis in North Kivu*. New York: Human Rights Watch.
22. Integrated Regional Information Networks. 2003. *AFRICA: Too small to be fighting in anyone's war*. Dostopno prek: <http://www.irinnews.org/InDepthMain.aspx?InDepthId=24&ReportId=66280> (24. maj 2010).
23. Jelušič, Ljubica. 2005. *Mirovne operacije in vloga Slovenije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
24. Mobekk, Eirin. 2006. *MONUC: DDRRR, DDR, Military and Rule of Law Reform - Reducing Violence against Women*. Johannesburg: ActionAid.
25. MONUC. 2010a. *Child Protection*. Dostopno prek: <http://monuc.unmissions.org/Default.aspx?tabid=1009> (3. julij 2010).
26. --- 2010b. *MONUC Facts and Figures*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/monuc/facts.shtml> (28. junij 2010).
27. --- 2010c. *United Nations Documents on MONUC*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/monuc/resolutions.shtml> (26. maj 2010).
28. MONUSCO. 2010a. *Alan Doss – Together we have come a long way*. Dostopno prek: <http://monuc.unmissions.org/Default.aspx?tabid=932&ctl=Details&mid=1096&ItemID=9345> (5. julij 2010).
29. --- 2010b. *Security Council – From MONUC to MONUSCO*. Dostopno prek: <http://monuc.unmissions.org/Default.aspx?tabid=1042&ctl=Details&mid=1096&ItemID=9072> (5. julij 2010).
30. Multi-Country Demobilization and Reintegration Program. 2008. *About Us*. Dostopno prek: http://www.mdrp.org/about_us.htm (4. julij 2010).

31. Peace and Security Section. 2008. *MONUC, United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo. Backgrounder – November 2008*. New York: Peace and Security Section, United Nations Department of Public Information, United Nations.
32. Prebilič, Vladimir. 2006a. Kongo – velika deželna velikih težav? *Slovenska vojska*, leto XIV/10 (16. junij): 25-27.
33. --- 2006b. Kongo – velika deželna velikih težav? (2. del). *Slovenska vojska*, leto XIV/11 (14. julij): 28-30.
34. Redress. 2006. *Victims, Perpetrators or Heroes? Child Soldiers before the International Criminal Court*. London: The Redress Trust.
35. Roberts, Melanie. 2010. *The Implications of MONUC's Withdrawal on Child Soldiering in the DRC*. Dostopno prek: <http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900SID/EGUA-868S6N?OpenDocument> (4. julij 2010).
36. Security Council. 1999a. *Letter Dated 23 July 1999 from the Permanent Representative of Zambia to the United Nations Addressed to the President of the Security Council*, S/1999/815. Dostopno prek: http://www.un.org/Docs/s815_25.pdf (22. marec 2010).
37. --- 1999b. *Resolution 1234*, S/RES/1234/1999. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1234%281999%29 (22. marec 2010).
38. --- 1999c. *Resolution 1258*, S/RES/1258/1999. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1258%281999%29 (22. marec 2010).
39. --- 1999d. *Resolution 1279*, S/RES/1279/1999. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1279%281999%29 (23. marec 2010).
40. --- 2000a. *Report of the Secretary-general on the United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo*, S/2000/30. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2000/30 (26. maj 2010).
41. --- 2000b. *Resolution 1291*, S/RES/1291/2000. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1291%282000%29 (23. marec 2010).
42. --- 2001a. *Resolution 1341*, S/RES/1341. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1341%282001%29 (23. marec 2010).
43. --- 2001b. *Resolution 1355*, S/RES/1355. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1355%282001%29 (23. marec 2010).
44. --- 2001c. *Resolution 1376*, S/RES/1376. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1376%282001%29 (28. marec 2010).

45. --- 2002a. *Resolution 1445*, S/RES/1445. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1445%282002%29 (28. marec 2010).
46. --- 2002b. *Special Report of the Secretary-general on the United Nations Organization Mission in the democratic Republic of the Congo*, S/2002/1005. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2002/1005 (24. maj 2010).
47. --- 2003. *Resolution 1493*, S/RES/1493. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1493%282003%29 (25. maj 2010).
48. --- 2004. *Resolution 1565*, S/RES/1565. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1565%282004%29 (25. maj 2010).
49. --- 2005a. *Resolution 1592*, S/RES/1592. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1592%282005%29 (27. maj 2010).
50. --- 2005b. *Resolution 1621*, S/RES/1621. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1621%282005%29 (28. maj 2010).
51. --- 2005c. *Special report of the Secretary-General on elections in the Democratic Republic of the Congo*, S/2005/320. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2005/320 (1. julij 2010).
52. --- 2006. *Resolution 1671*, S/RES/1671. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1671%282006%29 (28. maj 2010).
53. --- 2007. *Resolution 1756*, S/RES/1756. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1756%282007%29 (28. maj 2010).
54. --- 2008a. *Resolution 1856*, S/RES/1856. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1856%282008%29 (2. julij 2010).
55. --- 2008b. *Twenty-fifth report of the Secretary-General on the United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo*, S/2008/218. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2008/218 (29. maj 2010).
56. --- 2009. *Resolution 1906*, S/RES/1906. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1906%282009%29 (6. julij 2010).
57. --- 2010a. *Resolution 1925*, S/RES/1925. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1925%282010%29 (6. julij 2010).
58. --- 2010b. *Thirty-first report of the Secretary-General on the United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo*, S/2010/164. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2010/164 (6. julij 2010).
59. *Splošni in vseobsegajoči sporazum o tranziciji v Demokratični republiki Kongo - Global and Inclusive Agreement on Transition in the Democratic Republic of the Congo*. 2002.

- Dostopno prek: <http://www.reliefweb.int/library/documents/2002/gov-cod-16dec-02.pdf> (2. marec 2010).
60. Stahn, Carnes. 2008. *The Law and Practice of International Territorial Administration. Versailles to Iraq and Beyond*. New York: Cambridge University Press.
 61. Stepanicich, Dan. 2009. *Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v Uganda)*. San Francisco: UC Berkeley Model United Nations.
 62. Thom, William G. 1999. Congo-Zaire's 1996-97 Civil War in the Context of Evolving Patterns of Military Conflict in Africa in the Era of Independence. *The Journal of Conflict Studies* Vol. XIX No. 2.
 63. UNICEF. 2007. *The Paris Principles. Principles and Guidelines on Children Associated With Armed Forces or Armed Groups*. Dostopno prek: http://www.childsoldiers.org/childsoldiers/Paris_Principles_March_2007.pdf (3. marec 2010).
 64. --- 2008. *Children and armed conflict*. Dostopno prek: http://www.unicef.org/emerg/index_childsoldiers.html (2. marec 2010).
 65. --- 2010. *Forced recruitment of child soldiers in DRC*. Dostopno prek: http://www.unicef.org/media/media_52762.html (24. maj 2010).
 66. United Movement to End Child Soldiering. *Global Scope of Child Soldiering*. Dostopno prek: <http://www.endchildsoldiering.org/3100.htm> (29. maj 2010).
 67. United Nations Disarmament, Demobilization and Reintegration Resource Centre. 2006. *Country Programme: Democratic Republic of Congo*. Dostopno prek: <http://www.unddr.org/countryprogrammes.php?c=25#approach> (3. julij 2010).
 68. U.S. Department of State. 2009. *Background Note: Democratic Republic of the Congo*. Dostopno prek: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2823.htm> (28. april 2010).
 69. Valenčič, Erik. 2008. *Demokratska republika Kongo – država pokopališč*. Dostopno prek: http://www.mladina.si/tednik/200845/demokratska_republika_kongo_-_drzava_pokopalisc (5. marec 2010).
 70. Ware, Natalie D. 2001. *Congo War and the Role of Coltan*. Dostopno prek: <http://www1.american.edu/TED/ice/congo-coltan.htm> (4. marec 2010).
 71. Watchlist on Children and Armed Conflict. 2003. *The Impact of Armed Conflict on Children in the Democratic Republic of Congo (DRC)*. New York: Watchlist on Children and Armed Conflict.
 72. --- 2006. *Struggling to Survive: Children in Armed Conflict in the Democratic Republic of the Congo*. New York: Watchlist on Children and Armed Conflict.

73. Weiss, Herbert. 2000a. War and Peace in the Democratic Republic of the Congo, Part I. *American Diplomacy* Vol. V, No. 3. Dostopno prek: http://www.unc.edu/depts/diplomat/AD_Issues/amdipl_16/weiss/weiss_print1.html (4. marec 2010).
74. --- 2000b. War and Peace in the Democratic Republic of the Congo, Part II. *American Diplomacy* Vol. V, No. 3. Dostopno prek: http://www.unc.edu/depts/diplomat/AD_Issues/amdipl_16/weiss/weiss_print2.html (5. marec 2010).
75. Wikipedia. 2010a. *Democratic Republic of the Congo*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Republic_of_the_Congo (27. april 2010).
76. --- 2010b. *Rally for Congolese Democracy*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Rally_for_Congolese_Democracy (27. april 2010).
77. World Bank. 2009. *DDR in the Democratic Republic of Congo. Program Update*. Washington: World Bank.
78. Wulf, Herbert. 2000. *Security Sector Reform*. Bonn: Bonn International Center for Conversion.